

UCHWAŁA NR LXX/503/24
RADY POWIATU OPOCZYŃSKIEGO

z dnia 29 stycznia 2024r.

w sprawie przyjęcia Powiatowego Programu Rozwoju Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2024-2026 w Powiecie Opoczyńskim

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 3a, art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 1526, z 2023r. poz. 572) w związku z art. 180 pkt.1 stawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1426 i 1429) Rada Powiatu Opoczyńskiego uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Powiatowy Program Rozwoju Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2024-2026 w Powiecie Opoczyńskim w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

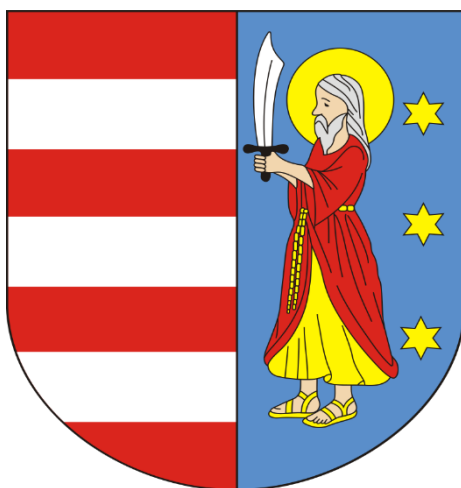
§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Opoczyńskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

W oryginale podpisał:
Przewodniczący
Rady Powiatu Opoczyńskiego
Józef Róg

Załącznik do **Uchwały Nr LXX/503/24**
Rady Powiatu Opoczyńskiego z dnia
29 stycznia 2024r. w sprawie uchwalenia
„Powiatowego Programu Rozwoju
Systemu Pieczy Zastępczej w Powiecie
Opoczyńskim na lata 2024 – 2026”

POWIATOWY PROGRAM
ROZWOJU SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ
NA LATA 2024 – 2026
W POWIECIE OPOCZYŃSKIM

OPOCZNO 2024r.

Spis treści

- I. WSTĘP
- II. PODSTAWY PRAWNE PROGRAMU
- III. REALIZACJA POWIATOWEGO PROGRAMU ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ NA LATA 2021-2023 W POWIECIE OPOCZYŃSKIM
- IV. ZADANIA ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ W ZAKRESIE WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ
 1. ZADANIA GMINY
 2. ZADANIA POWIATU I ORGANIZATORA PIECZY ZASTĘPCZEJ
- V. DIAGNOZA SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE OPOCZYŃSKIM.
 1. GŁÓWNE PRZYCZYNY UMIESZCZANIA DZIECI W PIECZY ZASTĘPCZEJ.
 2. ANALIZA ZAGROŻEŃ ŚRODOWISK RODZIN BIOLOGICZNYCH W POWIECIE OPOCZYŃSKIM
 3. RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA
 4. WSPÓŁPRACA Z INNYMI INSTYTUCJAMI
 5. DZIAŁANIA WSPIERAJĄCE
 - 5.1 CENTRUM USŁUG ŚRODOWISKOWYCH
 - 5.2 WSPARCIE DZIECI W PIECZY ZASTĘPCZEJ W CZASIE EPIDEMII
 - 5.3 PORADNICTWO SPECJALISTYCZNE
 6. LIMIT RODZIN ZASTĘPCZYCH ZAWODOWYCH NA LATA 2024-2026
 7. INSTYTUCJONALNA PIECZA ZASTĘPCZA
 8. USAMODZIELNIANIE
- VI. DIAGNOZA POTRZEB W ZAKRESIE DZIAŁALNOŚCI SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ
 1. CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA POWIATOWEGO PROGRAMU ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE OPOCZYŃSKIM NA LATA 2024 – 2026.
 2. ANALIZA POTRZEB RODZIN ZASTĘPCZYCH NA PODSTAWIE PRZEPROWADZONYCH ANKIET DIAGNOSTYCZNYCH
- VII. ADRESACI PROGRAMU
- VIII. ANALIZA SWOT

- IX. REALIZATORZY PROGRAMU
- X. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU
- XI. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU
- XII. ZAKOŃCZENIE

I. WSTĘP

Program rozwoju pieczy zastępczej w powiecie opoczyńskim na lata 2024-2026 został opracowany na podstawie założeń ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2023r., poz. 1426 z późn. zm.). Podstawę prawną programu stanowi art. 180 pkt 1 ww. ustawy, zgodnie z którym, do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych. Ponieważ rozwój pieczy zastępczej i osiąganie odpowiednich standardów jej organizacji to procesy wieloletnie, założenia niniejszego Programu w znacznej części stanowią kontynuację kierunków rozwoju określonych w „Powiatowym Programie Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2021-2023 w Powiecie Opoczyńskim”, przyjętym uchwałą nr XXXII/245/21 Rady Powiatu Opoczyńskiego z dnia 28 kwietnia 2021r. Założenia programu wynikają także ze „Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla Powiatu Opoczyńskiego na lata 2021-2028” wprowadzonej uchwałą nr XXXIX/295/21 Rady Powiatu w Opocznie z dnia 28 października 2021r.

Celem głównym Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024–2026 jest rozbudowywanie i wspieranie istniejącego systemu pieczy zastępczej rodzinnej i instytucjonalnej ze szczególnym uwzględnieniem pieczy rodzinnej oraz organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym pieczę zastępczą.

Zgodnie z założeniami ustawy, zabranie dziecka z rodziny naturalnej ma być ostatecznością, gdy jego dobro jest zagrożone. Działaniu temu winna towarzyszyć zasada zapewnienia dziecku optymalnych warunków rozwojowych, które najlepiej mogą zagwarantować rodzinne formy pieczy zastępczej. Szczególną wagę mają więc działania ukierunkowane na promocję, pozyskiwanie oraz szkolenie kandydatów na rodziny zastępcze, a także stopniowe polepszanie warunków rodzin, które już sprawują opiekę nad dziećmi w ramach rodzinnej pieczy zastępczej. W przypadku pieczy instytucjonalnej istotne są działania podejmowane w celu zapewnienia w placówkach opiekuńczo-wychowawczych odpowiednich standardów wymaganych ustawą, zmierzające do poprawy jakości sprawowanej opieki.

Program zakłada ponadto pomoc usamodzielniającym się wychowankom rodzinnej pieczy zastępczej. Działania obejmują realizację indywidualnych programów usamodzielniania oraz pracę edukacyjno - wychowawczą, wspierającą ich życiowe usamodzielnienie się i integrację ze środowiskiem.

W niniejszym Programie przedstawiono charakterystykę pieczy zastępczej w Powiecie Opoczyńskim, z uwzględnieniem dynamiki zmian w tym obszarze w latach 2021-2023. Dokonano także podsumowania działań podejmowanych na rzecz pieczy zastępczej w latach 2021-2023, które ujęto w poprzednim programie rozwoju. Opisano cele i kierunki rozwoju pieczy zastępczej w Powiecie Opoczyńskim planowane na lata 2024-2027, z uwzględnieniem limitu rodzin zastępczych zawodowych mogących funkcjonować na terenie powiatu w tym okresie. Określając obszary problemowe i poszczególne cele do realizacji opierano się na danych statystycznych ośrodków pomocy społecznej, ankiet diagnostycznych, oraz danych uzyskanych od pracowników, zajmujących się bezpośrednio obszarem pieczy zastępczej.

W niniejszym Programie przedstawiono rekomendacje do realizacji wyznaczonych zadań, zaproponowano sposoby monitoringu i ewaluacji a także wskazano źródła finansowania Programu, jego beneficjentów oraz realizatorów. Program został opracowany przez pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Opocznie.

Ilekoć w niniejszym Programie jest mowa o:

- 1) **Programie** – należy przez to rozumieć Powiatowy Program Rozwoju Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2024-2026;
- 2) **Ustawie** – należy przez to rozumieć Ustawę z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej(t.j. Dz.U. z 2023r., poz.1426 z późn. zm.);
- 3) **Staroście** – należy przez to rozumieć Starostę Powiatu Opoczyńskiego;
- 4) **PCPR** – należy przez to rozumieć Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opocznie;
- 5) **Organizatorze rodzinnej pieczy zastępczej** – jednostka nadzorująca pieczę zastępczą na terenie powiatu opoczyńskiego;
- 6) **Zespole-** Zespół do spraw rodzinnej pieczy zastępczej.

II. PODSTAWY PRAWNE PROGRAMU

Program powstał w oparciu o obowiązujące regulacje prawne – art. 180 pkt. 1 *ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*.

Działania w zakresie rozwoju pieczy zastępczej, w tym zadania zapisane w niniejszym Programie, podejmowane są i realizowane w oparciu o następujące akty prawne:

- 1) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997r. Nr 78, poz. 483 z późn.zm.);
- 2) Konwencja o Prawach Dziecka (Dz. U. z 1991r. Nr 120, poz. 526 z późn.zm.);

- 3) Ustawa z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2022r. poz. 1526 z późn. zm.);
- 4) „Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Opoczyńskim na lata 2021- 2028”, stanowiąca załącznik do Uchwały Nr XXXIX/295/2021 Rady Powiatu Opoczyńskiego z dnia 28 października 2021r.
- 5) Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r.o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2023r., poz. 1426 z późn. zm.);
- 6) Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2023r. poz. 901 z późn. zm.);
- 7) Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej (Dz. U. z 2011r. Nr 292, poz. 1720 z późn. zm.);
- 8) Ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023r. poz. 40 z późn. zm.);
- 9) Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 6 listopada 2023r. w sprawie szkoleń dla kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej (Dz. U. z 2023r., poz. 2452);
- 10) Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 3 sierpnia 2012 r. w sprawie udzielenia pomocy na usamodzielnienie, kontynuowanie nauki oraz zagospodarowanie (Dz. U. z 2012r. poz. 954 z późn. zm.);
- 11) Ustawa o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich z dnia 9 czerwca 2022r. (Dz. U. z 2022r. poz. 1700 z późn. zm.).

III. REALIZACJA POWIATOWEGO PROGRAMU ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ NA LATA 2021-2023 W POWIECIE OPOCZYŃSKIM

Zadania określone w „Powiatowym Programie Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2021-2023”, przyjętym Uchwałą Nr XXXII/245/2021 Rady Powiatu Opoczyńskiego z dnia 28 kwietnia 2021r., w większości zostały zrealizowane w zakresie określonym w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej:

- 1) każdemu dziecku pozbawionemu opieki rodzicielskiej zapewniono pieczę zastępczą w rodzinach zastępczych oraz placówkach opiekuńczo– wychowawczych, zarówno na terenie powiatu opoczyńskiego, jak i na terenie innych powiatów,
- 2) zatrudniono wymaganą, zgodnie z ustawą, liczbę koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej - łącznie zatrudniono 4 koordynatorów,

- 3) na bieżąco zapewniano osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą pomoc i wsparcie koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej oraz specjalisty pracy z rodziną,
- 4) zapewniano rodzinom zastępczym szkolenia mające na celu podnoszenie ich kwalifikacji oraz kompetencji rodzicielskich,
- 5) prowadzono poradnictwo specjalistyczne (prawnika, psychologa) dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej,
- 6) prowadzono nabór kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej poprzez organizację festynów, konferencji, rozpowszechnianie ulotek promujących ideę rodzicielstwa zastępczego, aktualizowanie informacji na stronie internetowej PCPR,
- 7) zapewniano rodzinom zastępczym niezawodowym i kandydatom badania psychologiczne, których celem było uzyskanie opinii o posiadaniu predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej,
- 8) organizowano szkolenia dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej,
- 9) udzielano rodzinom zastępczym pomocy finansowej obligatoryjnej i fakultatywnej, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa,
- 10) zapewniano środki na funkcjonowanie instytucjonalnej pieczy zastępczej, tj. 2 placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego z możliwością łączenia zadań placówki typu socjalizacyjnego, interwencyjnego, funkcjonujących na terenie powiatu opoczyńskiego oraz środki finansowe związane z pokrywaniem wydatków na utrzymanie dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na terenie innych powiatów,
- 11) zapewniano środki na pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie i zagospodarowanie dla osób usamodzielnianych oraz zapewniano tym osobom wsparcie w formie poradnictwa,
- 12) pozyskiwano środki zewnętrzne –rządowe na pokrycie wydatków związanych ze szkoleniem rodzin zastępczych i kandydatów na rodziny zastępcze, na wynagrodzenia koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej oraz na zrefinansowanie wydatków wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, tj. dofinansowanie do wypoczynku dziecka i świadczenie na pokrycie niezbędnych wydatków związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka.

IV. ZADANIA ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ W ZAKRESIE WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ

1. ZADANIA GMINY

W ramach działań profilaktycznych w gminie Ustawa wprowadza następujące priorytety:

- 1) obowiązek opracowywania i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodzin wychowujących małoletnie dzieci;
- 2) tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
- 3) tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez:
 - a) zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy [asystenta rodziny](#) oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
 - b) tworzenie i organizację zespołów interdyscyplinarnych wspierających rozwiązywanie problemów na rzecz dobra dziecka i rodziny,
 - c) organizowanie szkoleń i tworzenie warunków dla działania rodzin wspierających,
 - d) prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci,
- 4) finansowanie:
 - a) podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodzin,
 - b) kosztów związanych z udzielaniem pomocy, o której mowa w art. 29 ust. 2 ustawy, ponoszonych przez rodziny wspierające,
 - c) współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym,
 - d) sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie,
 - e) prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy.

2. ZADANIA POWIATU I ORGANIZATORA PIECZY ZASTĘPCZEJ

Zgodnie z Ustawą do zadań własnych powiatu należy: finansowanie świadczeń na rzecz rodzin zastępczych, pokrycie kosztów utrzymania dzieci z terenu powiatu umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i rodzinach zastępczych, również na terenie innego powiatu. Ponadto powiat finansuje wszystkie świadczenia związane z usamodzielnianiem się pełnoletnich wychowanków w rodzinnej pieczy zastępczej i instytucjonalnej. Powiat zobowiązany jest do prowadzenia remontów i inwestycji w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na swoim terenie.

Do zadań powiatu należy również sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych, zgodny z ww. rocznym limitem. Tym samym w systemie opieki zastępczej powiat sprawuje funkcje organizacyjne, wspierające, administracyjne i kontrolne.

Organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej w Powiecie Opoczyńskim jest wyznaczona przez Starostę jednostka organizacyjna powiatu lub podmiotu, któremu zlecono realizację tego zadania.

Do zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej należy w szczególności:

- 1) prowadzenie naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
- 2) kwalifikowanie osób kandydujących do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych zawierających potwierdzenie ukończenia szkolenia, opinię o spełnianiu warunków i ocenę predyspozycji do sprawowania pieczy zastępczej,
- 3) organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
- 4) zapewnienie badań psychologicznych kandydatom do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz rodzinom zastępczymi osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka,
- 5) organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, wydawanie świadectw ukończenia tych szkoleń oraz opinii dotyczącej predyspozycji do pełnienia funkcji dyrektora i wychowawcy w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego,

- 6) zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji, biorąc pod uwagę ich potrzeby,
- 7) zapewnianie pomocy i wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w ramach grup wsparcia oraz rodzin pomocowych,
- 8) organizowanie dla rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka pomocy wolontariuszy,
- 9) współpraca ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z powiatowym centrum pomocy rodzinie, ośrodkiem pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz z organizacjami społecznymi,
- 10) prowadzenie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej,
- 11) zapewnianie pomocy prawnej osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego,
- 12) dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej,
- 13) prowadzenie działalności diagnostyczno-konsultacyjnej, której celem jest pozyskiwanie, szkolenie i kwalifikowanie osób zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka, a także szkolenie i wspieranie psychologiczno-pedagogiczne osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą oraz rodziców dzieci objętych tą pieczą,
- 14) przeprowadzanie badań pedagogicznych i psychologicznych oraz analizy, o której mowa w art. 42 ust. 7 Ustawy dotyczących kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
- 15) zapewnianie rodzinom zastępczym zawodowym i niezawodowym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka poradnictwa, które ma na celu zachowanie i wzmocnienie ich kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego,
- 16) zapewnienie koordynatorom rodzinnej pieczy zastępczej szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji,
- 17) przedstawianie staroście i radzie powiatu corocznego sprawozdania z efektów pracy organizatora pieczy zastępczej,
- 18) zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, przebywających w rodzinach zastępczych w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających,

19) organizowanie opieki nad dzieckiem, w przypadku gdy rodzina zastępcza albo prowadzący rodzinny dom dziecka okresowo nie może sprawować opieki, w szczególności z powodów zdrowotnych lub losowych albo zaplanowanego wypoczynku.

Organizator pieczy zastępczej zatrudnia koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, do zadań którego należy w szczególności:

- 1) udzielanie pomocy rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka w realizacji zadań wynikających z pieczy zastępczej,
- 2) przygotowanie, we współpracy z odpowiednią rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka oraz asystentem rodziny, a w przypadku gdy rodzinie dziecka nie został przydzielony asystent rodziny - we współpracy z podmiotem organizującym pracę |z rodziną, planu pomocy dziecku,
- 3) pomoc rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w nawiązaniu wzajemnego kontaktu,
- 4) zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci, w tym psychologicznej, reedukacyjnej i rehabilitacyjnej,
- 5) zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających,
- 6) udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej,
- 7) przedstawianie corocznego sprawozdania z efektów pracy organizatorowi rodzinnej pieczy zastępczej.

Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej nie może mieć pod opieką łącznie więcej niż 15 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka. Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej jest obowiązany do systematycznego podnoszenia swoich kwalifikacji w zakresie pracy z dziećmi lub rodziną, w szczególności przez udział w szkoleniach i samokształcenie. Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej ma prawo do korzystania z poradnictwa zawodowego, które ma na celu zachowanie i wzmocnienie jego kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego.

V. DIAGNOZA SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE OPOCZYŃSKIM

Od 1 stycznia 2012r. zgodnie z Ustawą, pieczę zastępczą na terenie Powiatu Opoczyńskiego zajmuje się Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, które zgodnie z Zarządzeniem Nr 51/2011 Starosty Opoczyńskiego z dnia 25 października 2011r. został

wyznaczone jako Organizator rodzinnej pieczy zastępczej. PCPR dokonał zmian w statucie i regulaminie organizacyjnym jednostki dostosowując organizację i strukturę do aktualnych zadań.

Zgodnie z regulacją prawną jednostki w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie powstał **dział rodzinnej pieczy zastępczej** w składzie: kierownik działu, czterech koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, aspirant pracy socjalnej **oraz zespół ds. pomocy środowiskowej** w składzie: psycholog, główny specjalista, główny specjalista do spraw instytucjonalnej pieczy zastępczej, główny specjalista do spraw domów pomocy społecznej-pedagog.

Umieszczenie dziecka poza rodziną naturalną powinno stanowić środek ostateczny i stosowany, gdy dobro dziecka jest zagrożone. Dziecko umieszcza się w pieczy zastępczej do czasu zaistnienia warunków umożliwiających jego powrót do środowiska naturalnego albo do czasu umieszczenia go w rodzinie adopcyjnej. Dla dobra dziecka możliwe jest jednak pozostawienie go w długoterminowym rodzinnym środowisku zastępczym do usamodzielnienia. Umieszczenie w pieczy zastępczej powinno uwzględniać prawo dziecka do opieki i wychowania w rodzinnych formach pieczy zastępczej – jeżeli jest to zgodne z jego dobrem. Piecza zastępcza zmierza do przygotowania dziecka do godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia, pokonywania trudności życiowych, nawiązywania i podtrzymywania kontaktów z rodziną i rówieśnikami oraz zdobywania umiejętności społecznych, a także dąży do zaspokojenia u dziecka potrzeb emocjonalnych, bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych.

1. GŁÓWNE PRZYCZYNY UMIESZCZANIA DZIECI W PIECZY ZASTĘPCZEJ

Powodów umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej jest wiele. Każde dziecko, a także jego rodzina ma swoją indywidualną i niepowtarzalną historię. Wszystkie te historie są bez wątpienia skomplikowane, trudne, czasem nawet dramatyczne. Nałogi rodziców, zaniedbywanie podstawowych obowiązków rodzicielskich, porzucenie dziecka, bezdomność, ale również ciężka, uniemożliwiająca opiekę nad dzieckiem choroba, śmierć, pobyt w zakładzie karnym, przemoc – to najczęstsze przyczyny umieszczania dzieci w pieczy zastępczej.

Wskazane zjawiska niejednokrotnie stają się przyczyną całkowitej lub częściowej dysfunkcji rodzin, prowadzącej do ich niewydolności, a często do patologii, w której

szczególne znaczenia nabierają oddziaływania socjalne koncentrujące się na rodzinnej opiece zastępczej i pracy instytucji pomagających w sytuacjach kryzysowych.

Na terenie Powiatu Opoczyńskiego w latach 2021-2023 zaobserwowano, iż głównymi przyczynami umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej na terenie powiatu były: uzależnienie od alkoholu rodziców biologicznych, niewydolność opiekuńczo-wychowawcza rodziców, długotrwała choroba, sieroctwo.

Tabela nr 1 Przyczyny umieszczenia dzieci w nowo utworzonych rodzinach zastępczych (spokrewnionych i niezawodowych).

Przyczyna	Liczba dzieci		
	2021r.	2022r.	2023r.
Sieroctwo/półsieroctwo	4	1	2
Porzucenie	0	0	0
Niepełnosprawność rodziców	0	1	0
Choroba rodziców	0	0	0
Dysfunkcje w rodzinie biologicznej	0	0	0
Niezaradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych (niewydolność rodziców biologicznych)	2	1	0
Uzależnienia (alkohol/ narkotyki)	6	8	4
Przemoc w rodzinie	0	1	0
Nieletnie matki	0	1	0
inne	0	0	0
Razem:	12	13	6

Źródło: Dane własne PCPR w Opocznie

Celem działania rodzinnej pieczy zastępczej w przypadku niemożności wychowania i opieki rodziców jest zapewnienie dziecku pomocy w zakresie:

- powrotu dziecka do rodziny biologicznej, a w przypadku, gdy jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka,
- wypracowywania działań zmierzających do przygotowania dziecka do samodzielnego, godnego i odpowiedzialnego życia,
- pomocy w rozwiązywaniu trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki,
- motywowania do utrzymywania oraz nawiązywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami, celem eliminowania negatywnych skutków wynikające z utraty i separacji,
- dążenia do zaspokajania potrzeb emocjonalnych, bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych dziecka,

- oceny sytuacji dziecka w konsultacji ze specjalistami (psychologiem, pedagogiem, asystentem rodziny, pracownikiem socjalnym), z uwzględnieniem potrzeb dziecka.

Pieczna rodzinna w powiecie opoczyńskim sprawowana jest w formie rodziny zastępczej (spokrewnionej, niezawodowej, zawodowej - w tym pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego). W rodzinach zastępczych umieszcza się dzieci, których rodzice zostali pozbawieni władzy rodzicielskiej lub gdy władza rodzicielska została im ograniczona. Piecza zastępcza jest formą tymczasowej opieki nad dzieckiem w sytuacji, kiedy dziecko nie może wychowywać się w swojej rodzinie. Z kolei dziecko może pozostać w rodzinie zastępczej do osiągnięcia pełnoletności, a w przypadku podjęcia dalszej nauki nie dłużej niż do 25 roku życia. Kandydaci na rodziny zastępcze, podejmując decyzję o utworzeniu rodziny zastępczej muszą posiadać świadomość czasowości opieki nad dzieckiem, uwzględniać i akceptować możliwość powrotu dziecka do rodziny naturalnej lub umieszczenie go w rodzinie adopcyjnej. W latach 2021-2023 w powiecie opoczyńskim w systemie rodzinnej pieczy zastępczej funkcjonowały rodziny zastępcze spokrewnione z dzieckiem, rodziny niezawodowe, rodziny zawodowe – w tym jedna rodzina zastępcza pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i jedna rodzina zawodowa specjalistyczna.

2. ANALIZA ZAGROŻEŃ ŚRODOWISK RODZIN BIOLOGICZNYCH W POWIECIE OPOCZYŃSKIM

Poniższe tabele przedstawiają rodziny biologiczne w poszczególnych gminach powiatu przeżywające problemy opiekuńczo-wychowawcze i objęte wsparciem ośrodków pomocy społecznej w 2022 roku oraz prognozę na rok 2023:

Tabela nr 2 Rodziny dysfunkcyjne objęte współpracą Ośrodków Pomocy Społecznej na terenie powiatu opoczyńskiego - 2022r.

	Rodziny z problemami opiekuńczo-wychowawczymi		Dzieci zagrożone umieszczeniem w pieczy	Rodziny objęte wsparciem asystenta rodziny/specjalisty pracy z rodziną		Rodziny objęte Procedurą Niebieskiej Karty z małoletnimi dziećmi		Rodziny z problemem alkoholowym z małoletnimi dziećmi	
	Liczba rodzin	Liczba dzieci		Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci
Mniszków	4	12	0	2	6	1	4	2	6
Paradyż	2	3	0	0	0	0	0	2	3
Białaczów	8	13	3	3	4	3	5	5	9
Drzewica	14	29	0	14	29	6	11	6	8
Żarnów	4	10	1	6	13	3	6	2	2
Poświętne	8	29	0	4	12	0	0	1	1

Sławno	18	35	0	0	0	14	26	5	7
Opoczno	49	110	9	49	110	15	26	23	47
Razem:	107	241	13	78	174	42	78	46	83

Źródło: Dane pozyskane z Ośrodków Pomocy Społecznej, stan na 31.12.2022r.

Tabela nr 3 Rodziny dysfunkcyjne objęte współpracą Ośrodków Pomocy Społecznej na terenie powiatu opoczyńskiego - prognoza na 2023r.

	Rodziny z problemami opiekuńczo-wychowawczymi		Dzieci zagrożone umieszczeniem w pieczy	Rodziny objęte wsparciem asystenta rodziny/specjalisty pracy z rodziną		Rodziny objęte Procedurą Niebieskiej Karty z małoletnimi dziećmi		Rodziny z problemem alkoholowym z małoletnimi dziećmi	
	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci
Mniszków	4	12	5	2	6	2	5	2	6
Paradyż	2	3	0	1	-	0	0	2	3
Białaczów	8	13	0	7	12	1	2	7	13
Drzewica	15	31	0	15	31	4	9	5	7
Żarnów	5	12	2	7	15	2	3	2	2
Poświętne	8	29	0	4	4	1	1	1	1
Sławno	18	35	2	21	44	8	14	5	7
Opoczno	62	131	22	62	131	16	28	32	63
Razem:	122	266	31	119	243	34	62	56	102

Źródło: Dane pozyskane z Ośrodków Pomocy Społecznej, stan na 31.12.2023 rok.

Z analizy powyższych danych wynika, iż pomimo zwiększonego wsparcia rodzin przeżywających trudności opiekuńczo – wychowawczych przez asystentów rodziny i specjalistę pracy z rodziną dwukrotnie wzrosła liczba dzieci zagrożonych umieszczeniem w pieczy zastępczej. Prognozuje się również w 2023 roku wzrost liczby rodzin dotkniętych problemem alkoholowym. Natomiast prognozuje się zmniejszenie liczby rodzin objętych procedurą NK z uwagi na jej zakończenie. Analiza danych wskazuje również na fakt, iż większość rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze objęta jest wsparciem asystenta rodziny. Ponadto wszystkie powyższe rodziny objęte są pracą socjalną. Zaznaczyć należy, że wspieranie rodziny jest prowadzone za jej zgodą i z jej aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego.

Tabela nr 4 Liczba asystentów rodzin w poszczególnych gminach powiatu opoczyńskiego.

Poszczególne gminy:	Liczba asystentów
Opoczno	7
Drzewica	1
Mniszków	0
Poświętne	0
Sławno	1 specjalista pracy z rodziną
Białaczów	1
Żarnów	1
Paradyż	0

Źródło: Dane pozyskane z Ośrodków Pomocy Społecznej, stan na 31.12.2023r.

Z powyższej tabeli wynika, iż największa liczba asystentów rodzin zatrudniona jest w gminie Opoczno. W gminie Drzewica, Białaczów i Żarnów zatrudniony jest jeden asystent, natomiast w gminie Mniszków, Poświętne i Paradyż nie ma zatrudnionego asystenta rodziny. W gminie Sławno zatrudniony jest specjalista pracy z rodziną.

Tabela nr 5 Formy i rodzaje wsparcia rodzin przeżywających trudności opiekuńczo - wychowawcze w poszczególnych gminach powiatu opoczyńskiego.

Poszczególne gminy	Formy i rodzaje wsparcia rodzin
Opoczno	- zgodne z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej
Drzewica	- praca socjalna - pomoc finansowa - pomoc w formie gorącego posiłku w szkole - wsparcie psychologa - wsparcie pedagoga - paczki świąteczne - pomoc asystenta rodziny
Mniszków	- praca socjalna - pomoc w formie gorącego posiłku w szkole - wsparcie psychologa i pedagoga - pomoc finansowa
Poświętne	- wsparcie w formie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego
Sławno	- pomoc psychologiczna - praca socjalna - wsparcie finansowe
Białaczów	- pomoc asystenta rodziny - pomoc w formie gorącego posiłku w szkole - pomoc żywnościową - wsparcie finansowe - wypoczynek letni w formie kolonii
Żarnów	- praca socjalna - pomoc finansowa - porad Ośrodka Interwencji Kryzysowej - porad i terapii psychologicznych i psychoterapeutycznych w Ośrodku „Bliżej” - wsparcie psychologa - wsparcie pedagoga - wsparcie terapeutów - pomoc asystenta rodziny
Paradyż	-praca socjalna -pomoc finansowa -pomoc w formie gorącego posiłku w szkole

	-wsparcie psychologa -wsparcie pedagoga
--	--

Źródło: Dane pozyskane z Ośrodków Pomocy Społecznej, stan na 31.12.2023r.

Wspieranie rodzin przejawiających trudności opiekuńczo-wychowawcze należy do zadań własnych gminy i ma na celu podejmowanie planowych i zintegrowanych działań, przywracających rodzinie zdolności do prawidłowego wypełniania tych funkcji. Wspieranie rodziny może być prowadzone w formie:

- pracy z rodziną,
- pomocy w opiece i wychowaniu.

Praca z rodziną prowadzona jest również w sytuacji czasowego umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej, w celu powrotu dziecka do rodziny biologicznej.

Tabela nr 6 Liczba dzieci zagrożonych umieszczeniem w pieczy zastępczej.

Poszczególne gminy	Liczba dzieci
Opoczno	22
Drzewica	0
Mniszków	5
Poświętne	0
Sławno	2
Białaczów	0
Żarnów	2
Paradyż	0

Źródło: Dane pozyskane z Ośrodków Pomocy Społecznej, stan na 31.12.2023r.

Łączna liczba dzieci zagrożonych umieszczeniem w pieczy zastępczej z gmin powiatu opoczyńskiego w 2023 roku wynosi 24. Największa liczba zagrożeń umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej jest w gminie Opoczno.

Tabela nr 7 Liczba rodzin i dzieci objętych nadzorem kuratora sądowego.

Kuratorzy z Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego w Opocznie obejmują swoim nadzorem również rodziny, które wykazują trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Opis	Liczba
Postępowania wykonawcze wobec rodzin	75
Działania kuratora wobec małoletnich	89

Źródło: Dane pozyskane z Sądu Rejonowego w Opocznie, stan na 31.12.2023r.

Osoby dorosłe będące w kryzysie i wymagające wsparcia specjalistycznego mogą korzystać z pomocy specjalistów **Zespołu Interwencji Kryzysowej i Poradnictwa Specjalistycznego** funkcjonującego w strukturach PCPR w Opocznie.

W skład Zespołu wchodzi następujący specjaliści:

- 2 psychologów,
- pedagog – terapeuta rodzinny,
- pedagog – specjalista do spraw uzależnień,
- pedagog – przeciwdziałanie przemocy w rodzinie,
- prawnik,
- interwent kryzysowy (praca w terenie w punktach interwencyjnych).

Interwencja kryzysowa stanowi zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu. Celem interwencji kryzysowej jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej. Interwencją kryzysową obejmuje się osoby i rodziny bez względu na posiadany dochód.

3. RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA

Ustawa wyróżnia następujące typy rodzin zastępczych:

- a) spokrewnione** (rodzinę tworzą wstępni, rodzeństwo dziecka),
- b) niezawodowe** (rodzinę tworzą osoby niebędące wstępnymi lub rodzeństwem dziecka),
- c) zawodowe**, w tym zawodowa specjalistyczna oraz zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego.

W rodzinach zawodowych umieszcza się nie więcej niż 3 dzieci, w szczególnie uzasadnionych przypadkach oraz po uzyskaniu zgody rodziców zastępczych dopuszczalna jest większa liczba dzieci. W rodzinie zastępczej zawodowej specjalistycznej w szczególności umieszczane są dzieci legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, dzieci na podstawie ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich/ małoletnie matki z dziećmi z dnia 09.06.2022r. (Dz. U. z 2022r. poz. 1700 z późn. zm.). Rodziny zawodowe otrzymują za pełnioną funkcję comiesięczne wynagrodzenie. Formą rodzinnej pieczy zastępczej są również rodzinne domy dziecka, w których umieszcza się w tym samym czasie nie więcej niż 8 dzieci oraz osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej pod warunkiem kontynuowania przez

nich nauki. Prowadzący rodzinny dom dziecka otrzymuje za pełnioną funkcję comiesięczne wynagrodzenie.

Rodzinie zastępczej oraz prowadzącemu rodzinny dom dziecka przysługuje na każde umieszczone dziecko świadczenie, na pokrycie kosztów jego utrzymania nie niższe niż:

–**899,00zł** miesięcznie w przypadku dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej spokrewnionej,

–**1361,00 zł** miesięcznie w przypadku dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej zawodowej, niezawodowej lub rodzinnym domu dziecka.

Rodzinie zastępczej oraz prowadzącemu rodzinny dom dziecka na dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności przysługuje dodatek nie niższy, niż kwota **274,00 zł** miesięcznie na pokrycie zwiększonych kosztów utrzymania tego dziecka.

Poza podstawowym podziałem można wyróżnić rodziny pomocowe, które w sytuacjach, kiedy rodziny zastępcze nie będą w stanie czasowo sprawować opieki nad umieszczonymi dziećmi przejmą nad nimi opiekę. Rodziną pomocową może być rodzina zastępcza niezawodowa, rodzina zastępcza zawodowa oraz prowadzący rodzinny dom dziecka oraz małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, którzy zostali przeszkoleni do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub rodziny przysposabiającej. Rodzinie pomocowej przysługuje wynagrodzenie w wysokości 20% wynagrodzenia ustalonego dla zawodowej rodziny zastępczej, przeliczone proporcjonalnie do ilości dni sprawowanej opieki nad dzieckiem.

Poniższa tabela i wykres przedstawiają liczbę funkcjonujących na terenie powiatu opoczyńskiego rodzin zastępczych i umieszczonych w tych rodzinach dzieci na przestrzeni lat 2021 – 2023.

Tabela nr 8 Liczba rodzin zastępczych na przestrzeni lat 2021 – 2023

Rodziny zastępcze	Liczba rodzin w 2021r. (stan na dzień 31.12.2021r.)	Liczba rodzin w 2022r. (stan na dzień 31.12.2022r.)	Liczba rodzin w 2023r. (stan na dzień 31.12.2023r.)
Spokrewnione	33	36	33
Niezawodowe	12	14	14
Zawodowe, w tym:	6	6	6
- pogotowie rodzinne	1	1	1
- zawodowa specjalistyczna	1	1	1
- pozostałe „zwykłe”	4	4	4
Razem	52	56	53

Źródło: Dane własne PCPR w Opocznie za okres od 01.01.2021r. do 31.12.2023r.

Liczba rodzin zastępczych na przestrzeni lat 2021-2023

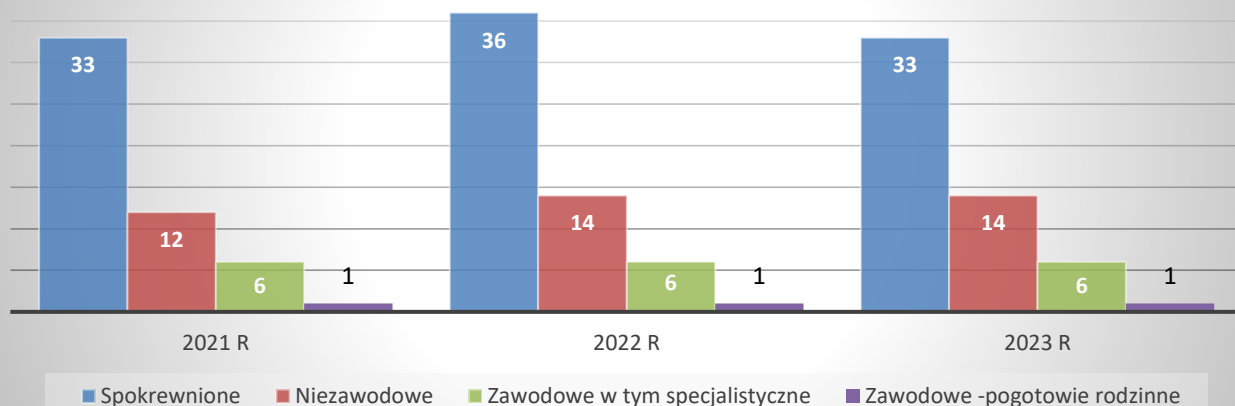

Tabela nr 9 Liczba dzieci w rodzinach zastępczych w latach 2021 – 2023

Rodziny zastępcze	Liczba dzieci w 2021r. (stan na dzień 31.12.2021r.)	Liczba dzieci w 2022r. (stan na dzień 31.12.2022r.)	Liczba dzieci w 2023r. (stan na dzień 31.12.2023r.)
Spokrewnione	44	46	43
Niezawodowe	15	17	18
Zawodowe, w tym:	15	19	18
- pogotowie rodzinne	3	3	3
- zawodowa specjalistyczna	2	2	2
- pozostałe „zwykłe”	10	14	13
Razem	74	82	79

Źródło: Dane własne PCPR w Opocznie za okres od 01.01.2021r. do 31.12.2023r.

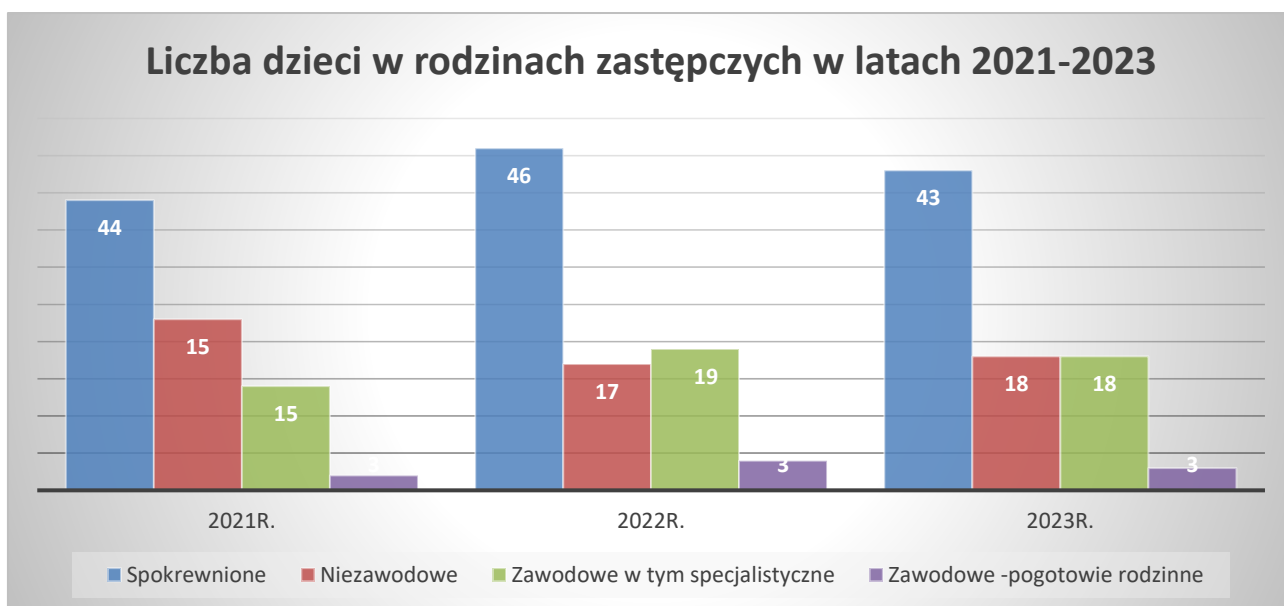

Tabela nr 10 Liczba świadczeń udzielonych rodzinom zastępczym na utrzymanie dzieci na przełomie lat 2021 – 2023

Rok	Liczba świadczeń		
	2021	2022	2023
Rodziny zastępcze: spokrewnione, niezawodowe i zawodowe	2039 (w tym 867 – dodatek wychowawczy)	1490 (w tym 833 – dodatek wychowawczy)	1187

Źródło: Dane własne PCPR w Opocznie

Tabela nr 11 Kwota świadczeń wypłacona rodzinom zastępczym na przełomie lat 2021 – 2023

Rodziny zastępcze	Kwota wypłacona w 2021r.	Kwota wypłacona w 2022r.	Kwota wypłacona w 2023r.
spokrewnione, niezawodowe i zawodowe	1 389 531,00 zł w tym 408 863,00 zł dodatek wychowawczy	1 134 566,00 zł w tym 136 566,00 zł dodatek wychowawczy	1 085 167,95

Źródło: Dane własne PCPR w Opocznie

Pracownicy PCPR na przestrzeni lat 2021 – 2023 udzielili rodzinom zastępczym wsparcia socjalnego i specjalistycznego. Podczas licznych spotkań poruszanych było wiele tematów dotyczących problematyki opieki zastępczej takich jak: rozwój psychospołeczny dzieci i młodzieży, ich trudności związane z przeżywaniem strat, przykrych doświadczeń rodzinnych, separacji od bliskich im członków rodziny i osób zaprzyjaźnionych, radzenie sobie z konfliktami i zmianami. Ważnymi kwestiami były również kontakty rodzin zastępczych i dzieci z ich rodzinami biologicznymi, powrót dziecka do rodziny naturalnej czy możliwość adopcji. Podczas spotkań pracownicy PCPR udzielali pomocy w sprawach dotyczących metod

opiekuńczo-wychowawczych jak również problematyki związanej z uzależnieniami.

4. WSPÓŁPRACA Z INNYMI INSTYTUCJAMI

PCPR rozraczając opiekę nad dziećmi umieszczonymi w rodzinach zastępczych współpracuje przede wszystkim ze szkołami, policją, regionalnym ośrodkiem adopcyjnym, w celu udzielania sprawnej i kompleksowej pomocy. W związku z faktem, iż rodziny zastępcze i rodziny biologiczne dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej funkcjonują w różnych gminach Powiatu Opoczyńskiego istnieje potrzeba i konieczność współpracy z przedstawicielami Miejskich i Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej, która odbywa się na bieżąco. W związku z faktem, że wychowankowie rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych pozostają pod opieką Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Opocznie i filią w Drzewicy również współpraca z tą instytucją odbywa się na bieżąco.

➤ **Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie z terenu całej Polski** w zakresie wymiany informacji o wolnych miejscach w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej, umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej oraz zawierania porozumień odnośnie odpłatności za pobyt w pieczy zastępczej. Efektem współpracy jest szybszy przepływ informacji i możliwość szybszego umieszczania dzieci w pieczy zastępczej,

➤ **Związek Powiatów Polskich** w zakresie Ustawy,

➤ **Ośrodki Pomocy Społecznej** w zakresie współpracy organizatora i koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej z asystentami rodzinnymi pracującymi z rodziną biologiczną dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej na podstawie wcześniej sporządzonego planu pracy z rodziną,

➤ **Urząd Miasta w Opocznie** w przypadku dzieci porzuconych, nie posiadających numeru PESEL, w sprawach mieszkań socjalnych pełnoletnich wychowanków z pieczy zastępczej,

➤ **Sąd Rejonowy w Opocznie III Wydział Rodzinny i Nieletnich (w tym również kuratorzy)** oraz inne sądy na terenie całej Polski w zakresie umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej, przekazywanie opinii odnośnie zasadności dalszego pobytu dziecka w pieczy zastępczej. Efektem współpracy są informacje o toczących się postępowaniach dotyczących umieszczania dzieci,

- **Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Opocznie** w zakresie kierowania dziećmi umieszczonych w pieczy zastępczej na badania psychologiczno – pedagogiczne, konsultacje ze specjalistami, terapie indywidualne bądź rodzinne,
- **Komenda Powiatowa Policji w Opocznie** w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, interwencje, pomoc w przewożeniu dzieci w celu umieszczenia ich w pieczy zastępczej,
- **Powiatowy Urząd Pracy w Opocznie** w zakresie wsparcia dla pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej,
- **Łódzki Urząd Wojewódzki w Łodzi** w sprawie konsultacji bieżących spraw,
- **Regionalne Centrum Polityki Społecznej w Łodzi** w zakresie dokształcania i podnoszenia kwalifikacji kadr pomocy społecznej,
- **Regionalny Ośrodek Adopcyjny w Łodzi z Filią w Piotrkowie Trybunalskim** w przypadku zgłaszania dzieci z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających oraz dokonywania okresowych ocen sytuacji dzieci w rodzinach zastępczych,
- **Szkoły, placówki edukacyjne z terenu Powiatu opoczyńskiego i innych powiatów** w sprawie realizacji przez dzieci umieszczone w pieczy zastępczej obowiązku szkolnego oraz występowania ewentualnych problemów opiekuńczo - wychowawczych. Jako narzędzie badawcze stosuje się ankietę szkolną, indywidualne konsultacje organizatora i koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej z wychowawcami.
- **Oddział Terenowy Towarzystwa Rozwijania Aktywności Dzieci "Szansa" w Łodzi**, gdzie kierowani są na szkolenie kandydaci na rodziny zastępcze.
- **Organizacje pozarządowe – Fundacja „Dar dla Potrzebujących”** w zakresie promowania pieczy zastępczej oraz prowadzenia Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej typu rodzinnego w Białaczowie i Mroczkowie Gościńnym.

5. DZIAŁANIA WSPIERAJĄCE

5.1 „CENTRUM USŁUG ŚRODOWISKOWYCH”

Od 2020r. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opocznie realizuje projekt pn. „CUŚ - Centrum Usług Środowiskowych” na rzecz mieszkańców powiatu opoczyńskiego” współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego.

W ramach projektu realizowane były następujące działania skierowane do dzieci z rodzinnej pieczy zastępczej:

- korepetycje dla dzieci przebywających w pieczy zastępczej dla **39 osób**;
- zajęcia z logopedą dla **8 osób**;
- wsparcie pedagogiczne dla **20 osób**;
- zajęcia na basenie dla **10 osób**.

5.2 WSPARCIE DZIECI W PIECZY ZASTEPCZEJ W CZASIE EPIDEMII.

W ramach współpracy z Ministerstwem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz Starostwem Powiatowym w Opocznie, PCPR wzięło udział w projekcie pn. **"Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii COVID-19"**, którego celem było wsparcie dzieci z pieczy zastępczej w realizacji obowiązku szkolnego. W ramach projektu zakupiono dla rodzin zastępczych oraz podopiecznych placówek opiekuńczo-wychowawczych środki ochrony osobistej oraz sprzęt komputerowy i multimedialny, wyposażono także miejsca izolacji. Pozyskane środki przeznaczono na zakup:

- 58 szt. laptopów,
- 19 szt. drukarek,
- 4 szt. zestawów komputerowych,
- 5 szt. telewizorów,
- 10 szt. specjalistycznego oprogramowania,
- 3 szt. tablic multimedialnych.

Wartość projektu: 249 072,03 zł.

5.3 PORADNICTWO SPECJALISTYCZNE

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opocznie zapewnia wszystkim potrzebującym osobom i rodzinom z terenu powiatu opoczyńskiego specjalistyczne poradnictwo, które obejmuje:

- poradnictwo psychologiczne,
- poradnictwo prawne,
- poradnictwo pedagogiczne.

W tutejszym Centrum zatrudniony jest psycholog, z którego porad korzystały:

- rodziny zastępcze,

- wychowankowie rodzin zastępczych lub placówek opiekuńczo – wychowawczych,
- osoby z terenu powiatu opoczyńskiego.

Łącznie w okresie od 1 stycznia 2023r. do 31 grudnia 2023 roku poradnictwem psychologicznym objęto **400** osób. Udzielono **1200** porad psychologicznych. W przypadkach uzasadnionych sytuacją rodziny, w trakcie jednego spotkania z psychologiem udzielano pomocy i wsparcia całym rodzinom, zarówno osobom dorosłym, jak i dzieciom. Ponadto udzielono również **50** porad telefonicznych. Porady te dotyczyły między innymi:

- problemów wychowawczych, w tym zaburzeń zachowania dziecka,
- problemów rodzinnych,
- przeżywania śmierci/straty partnera,
- radzenia sobie z emocjami i stresem,
- pracy nad motywowaniem do nauki,
- konstruktywnego stawiania granic,
- pracy z rodziną w sprawie niewypełniania obowiązku szkolnego,
- wzmacniania kompetencji rodzicielskich,
- psychoedukacji.

Mając na celu rozwój i właściwe ukierunkowanie poradnictwa, które wzmocni rodziny zastępcze w pełnieniu ich funkcji i zaowocuje pozytywnymi efektami wychowawczymi na terenie powiatu opoczyńskiego funkcjonuje grupa wsparcia dla rodziców zastępczych. Spotkania grupy wsparcia stanowią możliwość zbudowania platformy wzajemnej wymiany doświadczeń oraz otrzymania wsparcia w grupie osób pełniących taką samą funkcję. Spotkania moderuje psycholog mający doświadczenie i merytoryczne przygotowanie do prowadzenia takich spotkań. Ideą grupy wsparcia jest wzajemna pomoc oraz korzystanie z siły grupy. Korzystny wpływ grupy wsparcia opiera się zaangażowaniu uczestniczących w niej osób, na ich gotowości do wprowadzania zmian w swoim życiu i w rodzinie.

W Centrum zatrudniony jest radca prawny udzielający porad prawnych dotyczących spraw z zakresu prawa cywilnego i rodzinnego np.:

- sprawy małżeńskie,
- sprawy związane z władzą rodzicielską,

- sprawy związane z opieką nad małoletnim i opieką nad osobami niepełnosprawnymi.

Radca prawny służy pomocą w przygotowywaniu pism, pozwów i odwołań. Kieruje również do odpowiednich kompetencyjnie osób i instytucji.

W Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie pracuje pedagog, do którego zadań należy między innymi sporządzanie opinii pedagogicznych dzieci przebywających w pieczy zastępczej, uczestnictwo w posiedzeniach zespołów ds. oceny sytuacji dziecka oraz bieżące konsultacje z rodzicami i dziećmi.

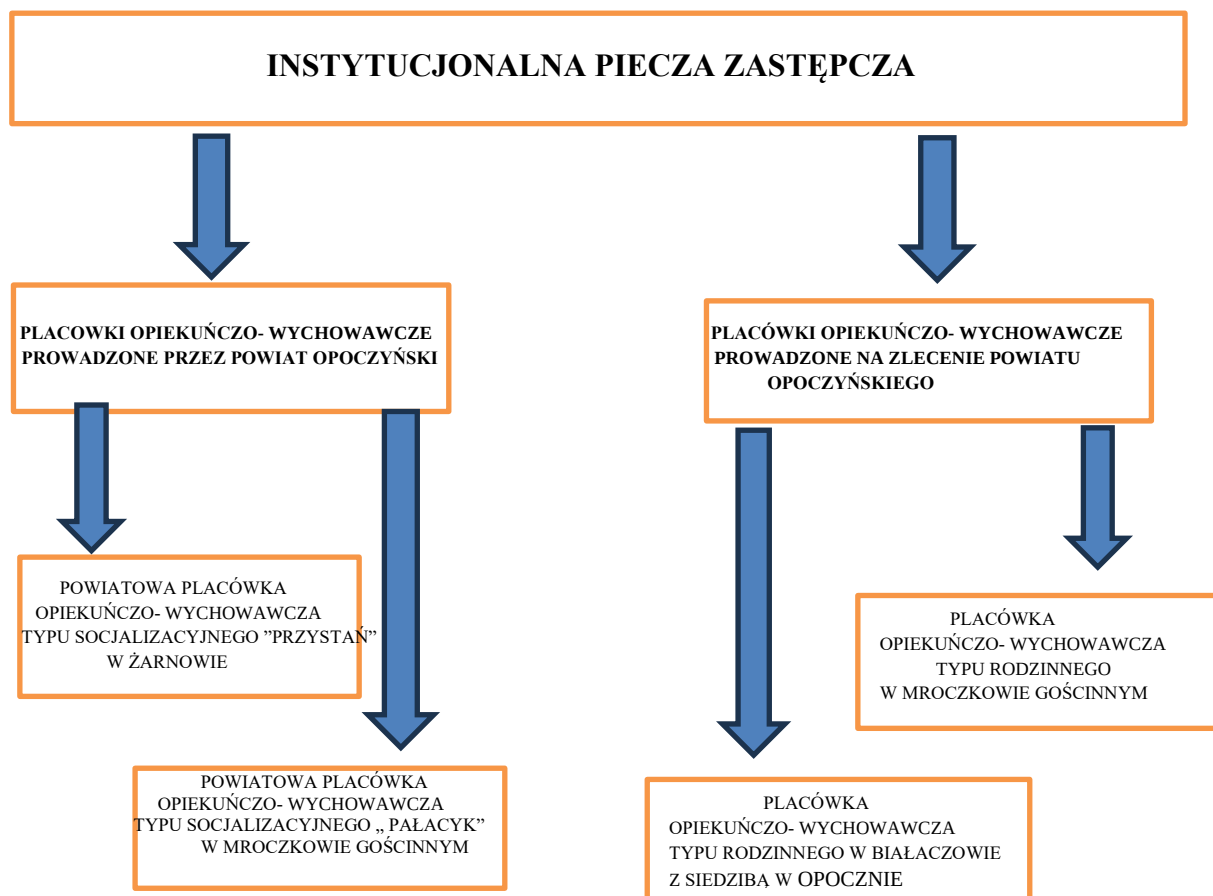
6. LIMIT RODZIN ZASTĘPCZYCH ZAWODOWYCH NA LATA 2024-2026

W myśl Ustawy, z rodziną zastępczą niezawodową spełniającą warunki do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, posiadającą opinię koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej oraz co najmniej 3-letnie doświadczenie jako rodzina zastępcza, prowadzący rodziny dom dziecka lub pełniący funkcję dyrektora placówki opiekuńczo – wychowawczej typu rodzinnego, starosta zawiera, na wniosek tej rodziny, umowę o pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej. Ustawodawca dopuszcza zawarcie umowy w sytuacji gdy rodzina zastępcza niezawodowa spełnia warunki do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej i posiada pozytywną opinię koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Wówczas starosta może zawrzeć, na wniosek tej rodziny, umowę o pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej. Ustawa wprowadziła obowiązek planowania i limitowania rodzin zastępczych funkcjonujących w powiecie. Umowy o utworzeniu rodziny zastępczej zawodowej zawiera się zgodnie z art. 56 Ustawy w ramach limitu rodzin zastępczych zawodowych na dany rok kalendarzowy, który jest ustalony w ramach 3-letniego powiatowego programu dotyczącego rozwoju pieczy zastępczej. Na podstawie analizy danych dotyczących funkcjonowania pieczy zastępczej, informacji gmin na temat zagrożeń w środowiskach rodzin biologicznych, uwzględniając realne możliwości finansowe powiatu, ustala się limit rodzin zastępczych zawodowych na lata 2024 - 2026, jak w poniższej tabeli:

Tabela nr 12 Limit rodzin zastępczych zawodowych na lata 2024-2026

Lata	2024r.	2025r.	2026r.
Liczba rodzin zastępczych zawodowych	1	1	1

7. INSTYTUCJONALNA PIECZA ZASTĘPCZA

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Opocznie.

Instytucjonalna piecza zastępcza ma zabezpieczać opiekę nad małoletnimi, jako konieczna alternatywa w sytuacji, gdy dziecko nie może być umieszczone w pieczy rodzinnej. W Polsce dąży się do ograniczenia roli instytucji w opiece zastępczej. Ogranicza się w prawodawstwie, zarówno ilość miejsc dla wychowanków placówek, jak również podwyższa wiek małoletnich, którzy w takich formach pieczy mogą przebywać i być w nich umieszczani.

Wdrażanie tych ustawowych zapisów to tzw. deinstytucjonalizacja, czyli odchodzenie od instytucjonalnych form pieczy zastępczej na rzecz jej rodzinnych form. Instytucjonalne formy opieki obejmują takie placówki jak:

- opiekuńczo – wychowawcze,
- regionalne,
- opiekuńczo– terapeutyczne
- interwencyjne ośrodki preadopcyjne.

Placówki opiekuńczo – wychowawcze są prowadzone jako podmioty różnego typu:

socjalizacyjnego, interwencyjnego, specjalistyczno-terapeutycznego i rodzinnego. Wszystkie mają zabezpieczyć opiekę i wychowanie dzieciom pozbawionym opieki rodzicielskiej.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej kładzie nacisk na ograniczenie roli placówek opiekuńczo-wychowawczych na rzecz rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej.

Dla dziecka, które jest pozbawione częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej w pierwszej kolejności poszukuje się rodziny zastępczej, a dopiero po wyczerpaniu takiej możliwości, dziecko trafia do instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Na terenie powiatu opoczyńskiego funkcjonują 4 placówki opiekuńczo-wychowawcze, w tym 2 typu socjalizacyjnego po 14 miejsc i 2 typu rodzinnego po 8 miejsc.

Obecnie w placówkach przebywa łącznie 42 wychowanków. Poniższa tabela przedstawia liczbę dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej umieszczonych w latach 2021-2023:

Tabela nr 13 Liczba dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

INSTYTUCJONALNA PIECZA ZASTĘPCZA	LATA		
	2021	2022	2023
Dzieci z innych powiatów, umieszczone w placówkach na terenie powiatu opoczyńskiego	23	19	22
Dzieci z powiatu opoczyńskiego umieszczone w placówkach na terenie powiatu opoczyńskiego	23	22	20
Dzieci z powiatu opoczyńskiego umieszczone w placówkach na terenie innych powiatów	4	4	4

Źródło: Dane własne PCPR w Opocznie – opracowano dla potrzeb niniejszego dokumentu

Powiat opoczyński mając własne placówki opiekuńczo-wychowawcze nie wykazuje dużych potrzeb umieszczania dzieci poza powiatem. Dane wskazują, iż problem ten dotyczy tylko 4 dzieci, które umieszczone zostały poza powiatem ze względu na brak wówczas miejsc

w pieczy zastępczej na terenie powiatu opoczyńskiego a w jednym przypadku brak specjalistycznej placówki.

Dużym problemem powiatów w Polsce jest brak kandydatów zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, którzy mogliby objąć opieką dzieci do lat 10. W związku z tym problemem instytucjonalne placówki opiekuńczo – wychowawcze są zawsze obłożone i brakuje wolnych miejsc.

Tabela nr 14 Przyczyny umieszczenia dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w 2023r.

PRZYCZYNY UMIESZCZANIA DZIECI W PLACÓWCE	LICZBA DZIECI
Uzależnienie od alkoholu/narkotyków	3
Rozwiązanie rodziny zastępczej	1
Pozostawienie w szpitalu bądź u osób obcych	-
Przewlekła choroba opiekunów/upośledzenie	-
Przemoc	-
Niewydolność opiekuńczo- wychowawcza	6
Sieroctwo	1

Źródło: Dane własne PCPR w Opocznie – opracowano dla potrzeb niniejszego dokumentu

Główne przyczyny umieszczenia dzieci w placówkach opiekuńczo – wychowawczych wynikają z uzależnień od alkoholu i zaniedbań opiekuńczo- wychowawczych. W jednym przypadku umieszczenie nastąpiło w związku z rozwiązaniem rodziny zastępczej, jedno dziecko trafiło do pieczy zastępczej po śmierci matki.

Bywa, że dzieci pozostają w placówkach do uzyskania pełnoletności bądź do ukończenia nauki (tj. do ukończenia 25r.ż). Zdarza się również, że placówkę opuszczają wcześniej, co przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 15 Przyczyny opuszczania przez dzieci placówek opiekuńczo-wychowawczych

PRZYCZYNY OPUSZCZENIA PRZEZ DZIECKO PLACÓWKI	LATA		
	2021	2022	2023
Adopcja	-	-	1
Powrót do rodziny biologicznej	3	1	5
Umieszczenie w rodzinie zastępczej	5	6	-
Usamodzielnienie	2	1	4
Przeniesienie do innej placówki	-	-	-

Źródło: Dane PCPR w Opocznie – opracowano dla potrzeb niniejszego dokumentu

W omawianym okresie dzieci opuszczały placówkę z różnych przyczyn, głównie z powodu usamodzielnienia, powrotu do rodziców biologicznych bądź umieszczenia w rodzinie zastępczej.

Tabela nr 16 Pobyt dzieci pochodzących z powiatu opoczyńskiego a umieszczanych w placówkach na terenie innych powiatów:

Lp.	FORMA PIECZY ZASTĘPCZEJ	LICZBA DZIECI
1.	SOS Wioski Dziecięce Biłgoraj	1
2.	Dom dla Dzieci w Kielcach	1
3.	Dom Młodzieży SOS nr 1 w Lublinie	1
4.	Zakład Pielęgnacyjno – Opiekuńczy dla Dzieci w Częstochowie	1

Źródło: Dane własne PCPR w Opocznie – opracowano dla potrzeb niniejszego dokumentu

Tabela nr 17 Wydane skierowania do placówek opiekuńczo-wychowawczych znajdujących się na terenie powiatu opoczyńskiego w 2023r.

POWIAT	LICZBA DZIECI
opoczyński	4

tomaszowski	1
Miasto Piotrków Tryb.	1
myśliborski	2
wieruszowski	1
pajęczański	2

Źródło: Dane własne PCPR w Opocznie – opracowano dla potrzeb niniejszego dokumentu

Z przedstawionych danych wynika, iż aż 5 innych powiatów korzysta z placówek opiekuńczo-wychowawczych znajdujących się na terenie powiatu opoczyńskiego.

8. USAMODZIELNIANIA

Osoba, która ukończyła 18 rok życia w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo – wychowawczej typu rodzinnego i socjalizacyjnego jest objęta pomocą mającą na celu jej życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem przez pracę socjalną, jak również poprzez:

- pomoc na kontynuowanie nauki,
- pomoc na usamodzielnienie,
- pomoc na zagospodarowanie,
- pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym,
- pomoc w uzyskaniu zatrudnienia,
- zapewnienie pomocy prawnej i psychologicznej.

Każdy pełnoletni wychowanek ma wyznaczonego opiekuna usamodzielnienia, który wspiera wychowanka w realizacji indywidualnego programu usamodzielnienia. Realizacja tego programu jest podstawą wypłaty pomocy pieniężnej na usamodzielnienie i zagospodarowanie w formie rzeczowej.

Mieszkanie chronione jest formą pomocy społecznej przygotowującą osoby tam przebywające, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia lub zastępującą pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Pobyt w mieszkaniu chronionym może być przyznany osobie, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonej przez jednostkę całodobowej opieki, w szczególności:

- osobie z zaburzeniami psychicznymi,

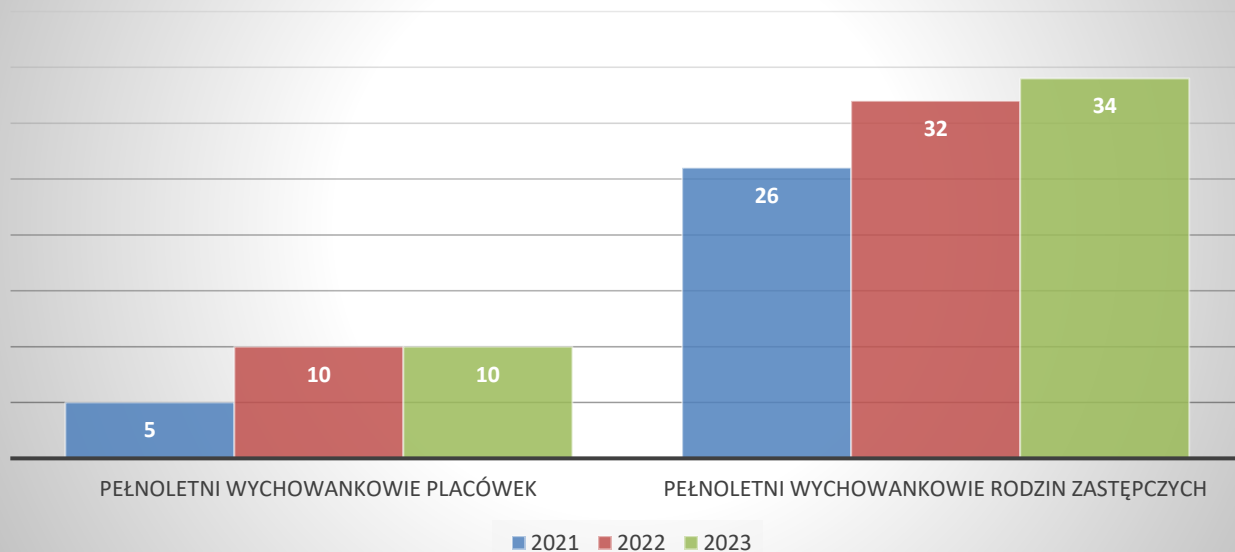
- osobie opuszczającej pieczę zastępczą w rozumieniu przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- osobie opuszczającej młodzieżowy ośrodek wychowawczy,
- osobie opuszczającej zakład dla nieletnich,
- również cudzoziemcowi, który uzyskał w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą.

W ocenie Zespołu pomocy środowiskowej, największymi problemami są:

- braki w zasobie mieszkań socjalnych na terenie gmin powiatu opoczyńskiego. Miasto i Gmina Opoczno oraz Drzewica posiada lokale socjalne, jednakże lista osób ubiegających się o mieszkanie jest bardzo długa i często czas oczekiwania na przyznanie mieszkania wydłuża się nawet do kilku lat. Tymczasem osoby usamodzielniane często pozostają bez żadnego wsparcia, z dnia na dzień muszą opuścić dotychczasowe miejsce zamieszkania, a wynajem mieszkania jest kosztowny i często przekracza dochód miesięczny osoby usamodzielnianej;
- niewystarczająca wysokość pomocy finansowej na kontynuowanie nauki. Otrzymywana przez pełnoletnich wychowanków kwota 681 zł. Zabezpiecza jedynie podstawowe potrzeby takie jak zakup żywności. Nie ma możliwości opłacenia rachunków, nie mówiąc już o opłaceniu wynajmu mieszkania. Jednakże bardzo często rodziny zastępcze i dyrektorzy placówek opiekuńczo- wychowawczych odkładają miesięcznie niewielkie kwoty środków finansowych dla małoletnich, dzięki którym trochę łatwiej jest wejść im w dorosłe życie;
- pełnoletni wychowankowie nie są w żaden sposób przygotowani do dorosłego życia i nie potrafią poradzić sobie samodzielnie z bieżącymi problemami. Osoby te, często nie mają wsparcia ze strony osób które sprawowały funkcję rodziny zastępczej;
- brak współpracy między pełnoletnimi wychowankami a opiekunami usamodzielnienia. W ocenie Zespołu istnieje potrzeba przeszkolenia opiekunów usamodzielnienia w zakresie przygotowywania indywidualnego programu usamodzielnienia, jego realizacji oraz obowiązków opiekunów usamodzielnienia.

W latach 2021 – 2023 PCPR udzieliło pomocy 117 pełnoletnim wychowankom rodzin zastępczych i placówek. Osobom tym, na podstawie Ustawy wypłacana była miesięczna pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki.

Pełnoletni wychowankowie placówek i rodzin zastępczych otrzymujący pomoc finansową na kontynuowanie nauki.

Źródło: Dane własne PCPR w Opocznie

Tabela nr 18 Wysokość pomocy udzielanej pełnoletnim wychowankom w latach 2021–2023.

Lp.	Pełnoletni wychowankowie z:	Rodzaj pomocy	Kwota wypłacona w 2021r.	Kwota wypłacona w 2022r.	Kwota wypłacona w 2023r.
1.	rodzin zastępczych	Kontynuacja nauki	68.419,00	60.314,00	58590,23
		Usamodzielnienie	14.397,00	19.218,00	26908,00
		Zagospodarowanie	4.967,00	1.695,00	8155,00
2.	placówek opiekuńczo-wychowawczych, MOW, MOS	Kontynuacja nauki	40.844,80	28.840,09	23226,00
		Usamodzielnienie	7.458,00	22.374,00	0
		Zagospodarowanie	1.695,00	5.085,00	7039,00
Razem			137.781,00	137.526,00	123,918.23

Źródło: Dane własne PCPR w Opocznie

VI. DIAGNOZA POTRZEB W ZAKRESIE FUNKCJONOWANIA SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ

- Cele i kierunki działania Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w powiecie opoczyńskim na lata 2024-2026.**

Głównym celem Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024-2026 jest wzmocnienie potencjału pieczy zastępczej poprzez poprawę jakości i dostępności usług systemu pieczy zastępczej w powiecie opoczyńskim. Dziecku, któremu rodzina biologiczna nie jest w stanie zapewnić opieki i wychowania należy zorganizować opiekę zastępczą. Rodzina zastępcza jest szansą na wzrastanie dziecka w warunkach zbliżonych do naturalnych. Nacisk kładzie się na rozwijanie rodzinnych form opieki zastępczej oraz kompleksową pracę z rodziną biologiczną na rzecz powrotu dziecka do domu rodzinnego. Pozyskanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz wspieranie funkcjonujących rodzin przyczyni się do wzmocnienia obecnego systemu opieki. Zakres udzielanego wsparcia dotyczy m.in.: problemów wychowawczych z dziećmi oraz trudności związanych z kontaktami z rodzicami biologicznymi. Ważną rolę w tym odgrywają opiekunowie zastępczy, którzy wkładają wiele pracy w przezwyciężanie trudnych sytuacji wynikających z licznych, negatywnych doświadczeń dzieci przyjętych na wychowanie tj. choroby, sieroctwa, przemocy, zagrożenia życia, alkoholizmu itp. Wyrównywanie braków i niedoskonałości rozwoju biologicznego, psychicznego, społecznego i kulturalnego dziecka jest przypisane opiekunom zastępczym. Aby mogli oni prawidłowo wypełniać powierzone funkcje powinni być wspomagani przez instytucje wspierające.

Cel główny: Wzmocnienie potencjału pieczy zastępczej poprzez poprawę jakości i dostępności usług systemu pieczy zastępczej w powiecie opoczyńskim

CELE SZCZEGÓŁOWE I KIERUNKI DZIAŁANIA

Nazwa i opis celu	Kierunki działania	Realizatorzy	Termin realizacji
Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej	Promowanie idei rodzicielstwa zastępczego: <ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie kampanii społecznych na temat rodzicielstwa zastępczego - współpraca z instytucjami i organizatorami na rzecz rozwoju rodzicielstwa zastępczego - pozyskiwanie kandydatów na rodziny zastępcze - szkolenie kandydatów na rodziny zastępcze - szkolenia dla istniejących rodzin zastępczych -promowanie pozytywnego wizerunku rodzin zastępczych - wsparcie działań na rzecz procesu deinstytucjonalizacji 	PCPR/ OPS	2024-2026
Poszerzanie i kontynuacja usług	- kontynuacja wsparcia udzielanego rodzinom zastępczym przez koordynatorów i pracowników PCPR	PCPR	2024-2026

w zakresie rodzinnych form pieczy zastępczej	<ul style="list-style-type: none"> - organizowanie szkoleń mających na celu podniesienie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych opiekunów zastępczych - prowadzenie poradnictwa mającego na celu wzmocnienie kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego -realizowanie świadczeń finansowych (obligatoryjnych i fakultatywnych) 		
Wspieranie w procesie usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej	<ul style="list-style-type: none"> - realizowanie świadczeń finansowych - umożliwienie korzystanie ze specjalistycznego poradnictwa celem zapobiegania wykluczeniu społecznemu - umożliwienie udziału wychowanków w szkoleniach podnoszących kompetencje zawodowe, społeczne, edukacyjne 	PCPR/ OPIEKUN USAMODZIELNIENIA	2024-2026
Współpraca z innymi instytucjami wspierającymi rodzinę	<ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie stałej współpracy z gminnymi ośrodkami pomocy społecznej, asystentami rodziny, pracownikami socjalnymi, szkołami, sądami, ośrodkiem adopcyjnym, poradnią psychologiczno-pedagogiczną, celem opracowania planów pomocy dzieciom umieszczonym w rodzinnej pieczy zastępczej - współpraca z urzędami miast i gmin, urzędem pracy celem pomocy usamodzielnianym wychowankom w podjęciu zatrudnienia i uzyskania mieszkania komunalnego z zasobów gminy 	PCPR/ OPS	2024-2026
Szkolenie i doskonalenie kadr systemu pieczy zastępczej	<ul style="list-style-type: none"> - umożliwienie korzystania ze specjalistycznego poradnictwa celem zapobiegania wypaleniu zawodowemu - umożliwienie udziału w szkoleniach podnoszących kompetencje zawodowe, społeczne 	PCPR	2024-2026
Realizacja działań podnoszących kompetencje i umiejętności wychowawcze rodzin zastępczych oraz wychowawców w instytucjonalnej pieczy zastępczej	- projekt „Szansa na lepsze jutro”: poradnictwo specjalistyczne (psycholog, neurolog, psychiatrą, superwizja dla rodzin zastępczych zawodowych), zajęcia podnoszące kompetencje ogólne oraz wyrównujące szanse edukacyjne (m.in. prawo jazdy kat. B, korepetycje, warsztaty TUS), warsztaty wyjazdowe dla rodzin zastępczych, podnoszenie kompetencji i kwalifikacji kadry projektu, szkolenie dla kandydatów na rodziny zastępcze, utworzenie Ośrodka Interwencji Kryzysowej.	PCPR	2024-2027

2. Analiza potrzeb rodzin zastępczych na podstawie przeprowadzonych ankiet diagnostycznych.

Rodzina stanowi wyjątkowe i niepowtarzalne środowisko, które najkorzystniej wpływa na fizyczny, psychiczny i społeczny rozwój dziecka, pod warunkiem jednak, że realizuje ona w sposób właściwy przypisane jej funkcje, zwłaszcza opiekuńczo-wychowawcze.

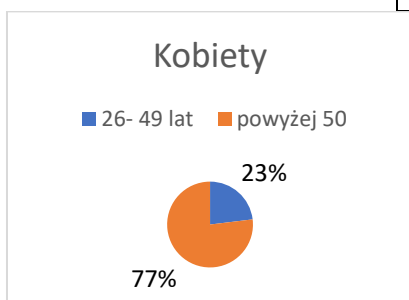
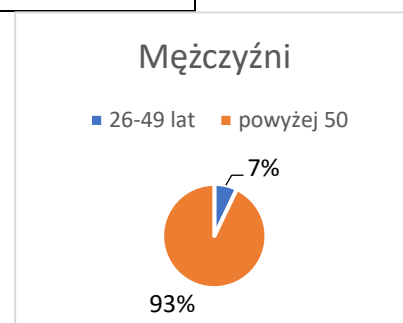
Aby wyjść naprzeciw oczekiwaniom rodzin zastępczych PCPR w Opocznie opracowało ankietę diagnostyczną dotyczącą działalności pieczy zastępczej w powiecie opoczyńskim.

Metoda badawcza zastosowana w badaniu to anonimowa ankieta w formie papierowego kwestionariusza przekazana rodzinom zastępczym do samodzielnego wypełnienia. Zastosowano pytania zamknięte jednokrotnego i wielokrotnego wyboru oraz pytania otwarte. Odpowiedzi w niej zawarte pozwolą nam wyjść naprzeciw oczekiwaniom i potrzebom rodzin zastępczych. Poniżej przedstawiamy zestawienie ankiet wypełnionych przez rodziny zastępcze.

W ankiecie wzięło udział 40 osób pełniących funkcje rodziców zastępczych funkcjonujących na terenie powiatu opoczyńskiego. Dokonano podziału ze względu na:

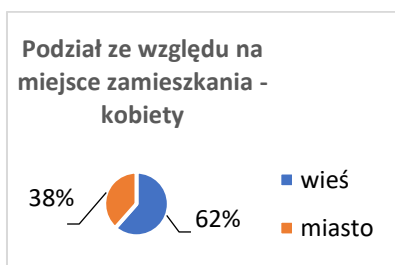
- ✓ wiek i płeć: kobiety – 26, mężczyźni – 14

Płeć	od 26 – 49 lat	Powyżej 50 lat
K	6	20
M	1	13

- ✓ miejsce zamieszkania:

Płeć	Miasto	Wieś
K	10	16
M	8	6

1) Rodzaj rodziny zastępczej i okres jej trwania:

Okres trwania rodziny zastępczej	Rodziny zawodowe	Rodziny niezawodowe	Rodziny spokrewnione
do 1 -2 lat	-	-	3
od 2– 3 lat	-	-	7
powyżej 3 lat	7	5	18

2) Motywacje rodzin zastępczych, które skłoniły je do podjęcia się tej roli:

Motywacje rodzin zastępczych	Liczba odpowiedzi
✓ chęć pomocy dzieciom, stworzenie dla nich rodziny,	11
✓ sytuacja rodzinna, brak sprawowania należytej opieki nad dziećmi przez rodziców biologicznych,	23
✓ inne (np. sieroctwo, śmierć jednego z rodziców).	8

3) Rodziny zastępcze objęte wsparciem koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej oraz jakość tego wsparcia:

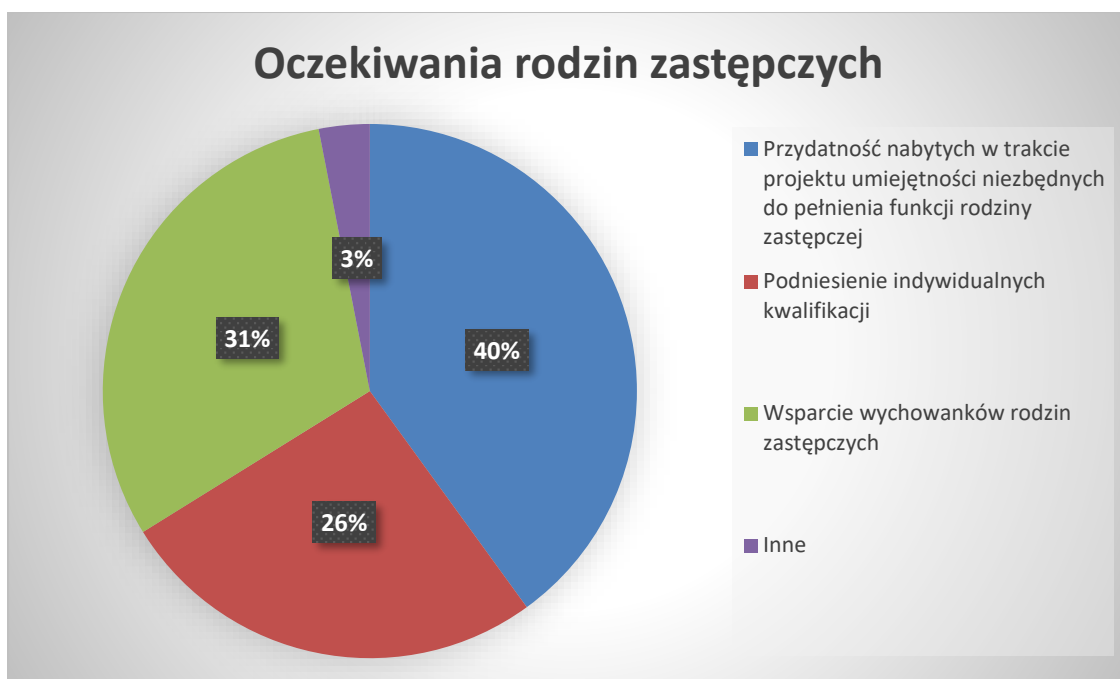
Liczba rodzin zastępczych objętych lub nie wsparciem koordynatora rpz			Liczba rodzin potwierdzająca lub nie efektywność wsparcia koordynatora rpz		
TAK	NIE	NIE WIEM	TAK	NIE	NIE WIEM
39	0	1	39	0	1

4) Udział rodzin zastępczych w projektach organizowanych przez PCPR w Opocznie:

Liczba rodzin biorąca udział w projektach	Liczba rodzin, które dotychczas nie uczestniczyło w działaniach projektowych
36	4

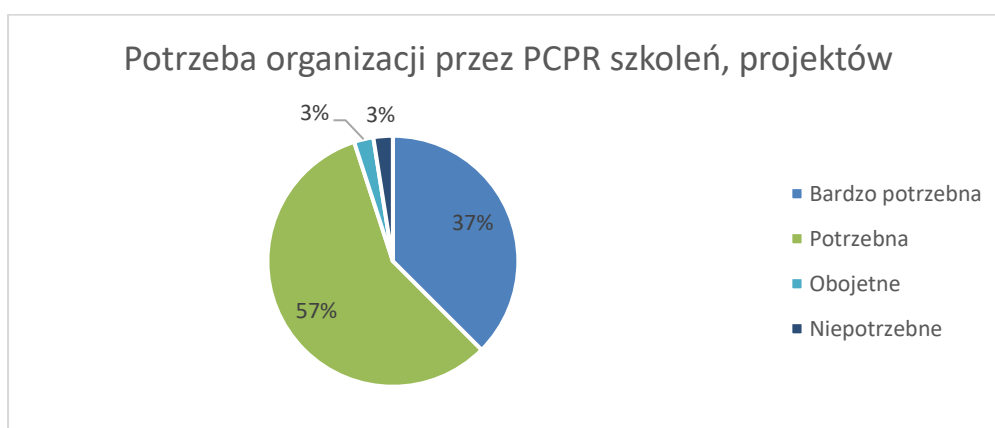
5) Oczekiwania rodzin zastępczych co do ich udziału w działaniach projektowych:

Oczekiwania rodzin zastępczych	Liczba udzielonych odpowiedzi
1. Przydatność nabytych w trakcie projektu umiejętności niezbędnych do pełnienia funkcji rz	26
2. Podniesienie indywidualnych kwalifikacji	17
3. Wsparcie wychowanków rz	20
4. Inne (np. korepetycje, integracja z innymi rodzinami)	2

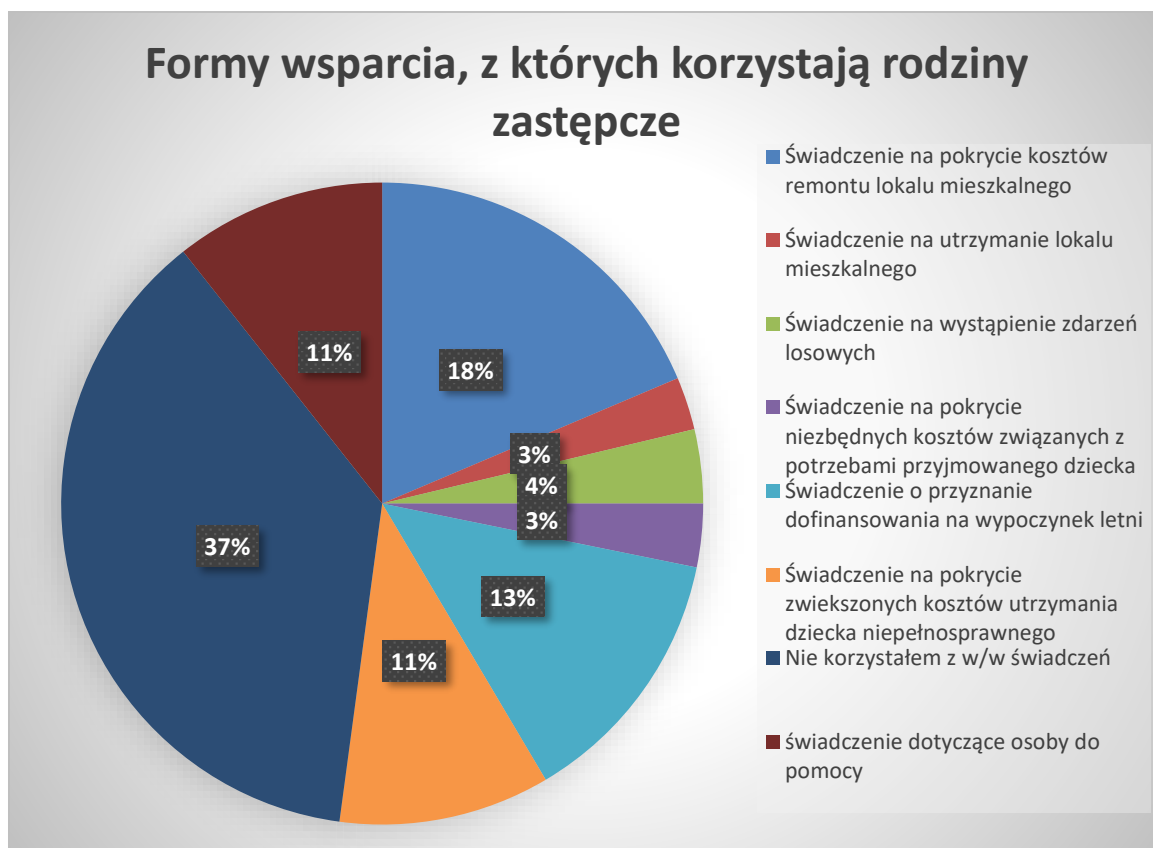
6) Potrzeba organizacji przez PCPR szkoleń, projektów, wg rodzin zastępczych:

Potrzeba organizacji przez PCPR szkoleń	Liczba odpowiedzi
✓ Bardzo potrzebna	15
✓ Potrzebna	23
✓ Obojętne	1
✓ Niepotrzebne	1

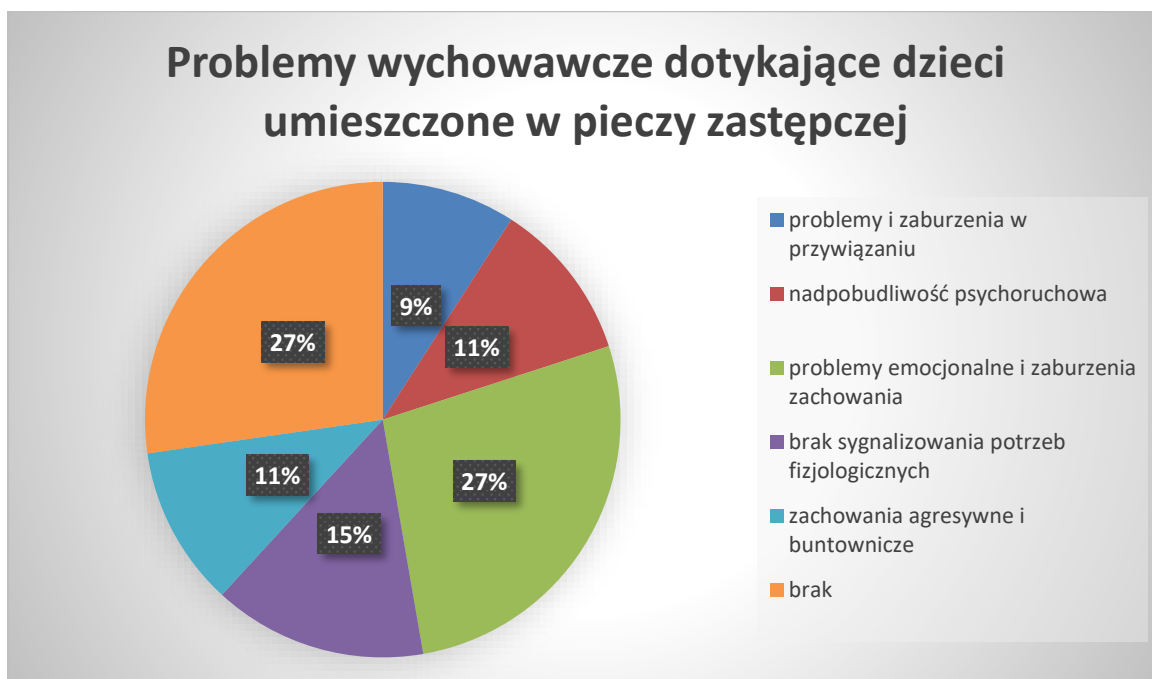
7) Formy wsparcia (świadczenia), z których korzystają rodziny zastępcze:

Świadczenia	Liczba rodzin
1. Świadczenie na pokrycie kosztów związanych z przeprowadzeniem niezbędnego remontu lokalu mieszkalnego	7
2. Świadczenie na utrzymanie lokalu mieszkalnego	1
3. Świadczenia na wystąpienie zdarzeń losowych	7
4. Świadczenie na pokrycie niezbędnych kosztów związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka	13
5. Świadczenie o przyznanie dofinansowania na wypoczynek letni	9
6. Świadczenie na pokrycie zwiększonych kosztów utrzymania dziecka niepełnosprawnego	4
7. Świadczenie dotyczące osoby do pomocy	4
8. Nie korzystałem z ww. świadczeń	14

8) Problemy wychowawcze, z którymi borykają się dzieci umieszczone w pieczy zastępczej:

Problemy	Liczba odpowiedzi
1. Problemy i zaburzenia w przywiązaniu	5
2. Nadpobudliwość psychoruchowa	6
3. Problemy emocjonalne i zaburzenia zachowania	15
4. Brak sygnalizowania potrzeb fizjologicznych i niesamodzielność w realizowaniu czynności podstawowych	8
5. Zachowania buntownicze i agresywne	6
6. brak	15

9) Oczekiwane formy pomocy dla rodzin zastępczych:

Rodzaj wsparcia	Liczba odpowiedzi
1. Superwizja	3
2. Grupy wsparcia	15
3. Poradnictwo wychowawcze	2
4. Poradnictwo pedagogiczne	8
5. Współpraca z koordynatorem rpz	31

6. Wsparcie psychologiczne	12
----------------------------	----

10) Rodzaj oczekiwanej pomocy/ wsparcia w sytuacji wystąpienia trudności, wg rodzin zastępczych:

Rodzaj pomocy	Liczba odpowiedzi
1. Każda pomoc	3
2. Wsparcie koordynatora rpz i poradnictwo specjalistyczne	24
3. Nie wiem	11
4. Pomoc finansowa	4
5. Wyjazdy integracyjne	5
6. Nie brałem udziału w projekcie	4
7. Superwizja	1

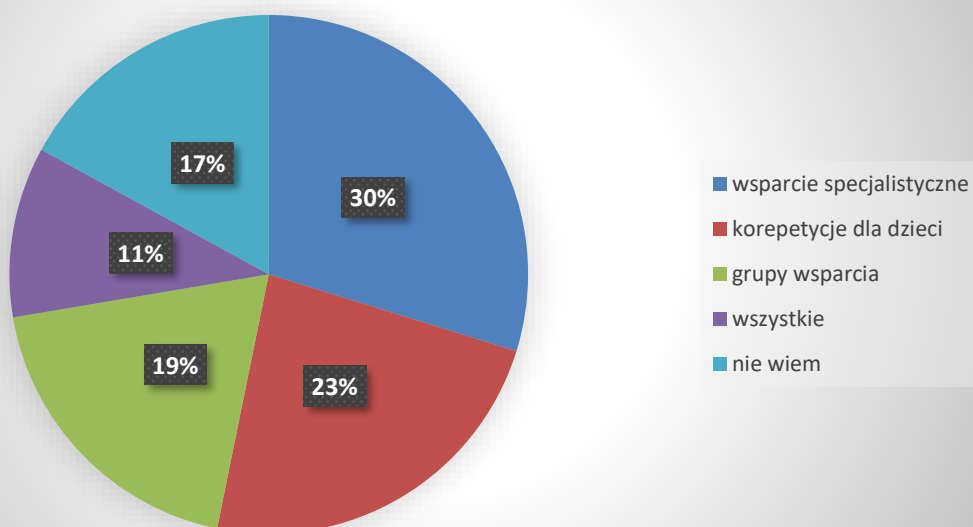
RODZAJ OCZEKIWANEGO PRZEZ RODZINY ZASTĘPCZE WSPARCIA

11) Kontynuacja działań projektowych, wg rodzin zastępczych:

Działania projektowe wskazujące potrzebę ich kontynuacji	Liczba odpowiedzi
1. Wsparcie specjalistyczne	14
2. Korepetycje dla dzieci	11
3. Grupy wsparcia	9
4. wszystkie	5
5. nie wiem	8

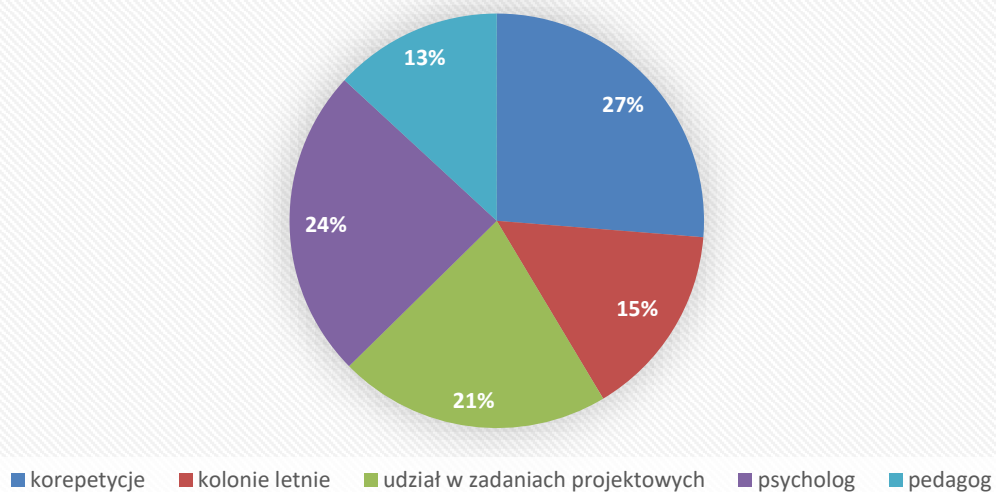
Kontynuacja działań projektowych

12) Udzielone wsparcie PCPR w Opocznie dla wychowanków rodzin zastępczych:

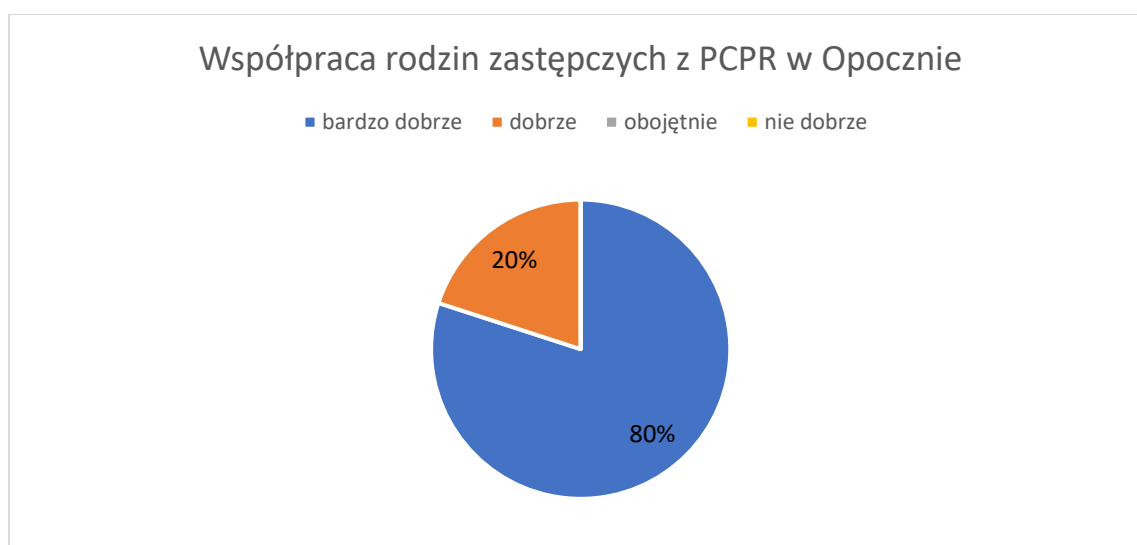
Wsparcie PCPR w Opocznie dla wychowanków rodzin zastępczych	Liczba odpowiedzi
1. Korepetycje	26
2. Kolonie letnie	15
3. Udział w zadaniach projektowych	21
4. psycholog	24
5. pedagog	13

Wsparcie otrzymane z PCPR w Opocznie dla wychowanków pieczy zastępczej

13) Jakość współpracy rodzin zastępczych z PCPR w Opocznie:

Jakość współpracy rodzin zastępczych z PCPR	Liczba odpowiedzi
1. bardzo dobrze	32
2. dobrze	8
3. obojętnie	0
4. nie dobrze	0

Ogólne wnioski z przeprowadzonych ankiet:

W badaniu wzięło udział 40 respondentów tj. osób pełniących funkcję rodziców zastępczych z terenu powiatu opoczyńskiego, z czego znaczna przewaga to kobiety powyżej 50 roku życia zamieszkujące na wsi. Większość ww. osób tworzy spokrewnione rodziny zastępcze funkcjonujące powyżej 3 lat. Według badanych główną motywacją do pełnienia funkcji rodziny zastępczej jest sytuacja rodzinna dzieci, brak sprawowania należytej opieki nad dziećmi przez rodziców biologicznych ale również chęć stworzenia dla nich rodziny. Znaczna większość osób badanych jest objęta wsparciem koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej oraz potwierdza efektywność tego wsparcia. Jednocześnie wysoko oceniana jest pomoc specjalistyczna oferowana przez PCPR w Opocznie, w tym: psychologiczna i pedagogiczna. Rodziny zastępcze korzystają również z pomocy finansowej PCPR w Opocznie m.in. świadczenia na pokrycie niezbędnych kosztów związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka, świadczenia o przyznanie dofinansowania na wypoczynek letni, świadczenia na wystąpienie zdarzeń losowych czy też świadczenia na pokrycie kosztów związanych z przeprowadzeniem

niezbędnego remontu lokalu mieszkalnego. Ponadto osoby badane uczestniczyły również w działaniach projektowych, takich jak: grupy wsparcia, superwizje, wyjazdy integracyjne itp. W dalszym ciągu zwracają uwagę na potrzebę kontynuacji tych działań z uwagi na przydatność nabytych umiejętności niezbędnych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, podniesienie swoich kwalifikacji ale również z uwagi na wsparcie wychowanków rodzin zastępczych poprzez m.in. korepetycje i wsparcie specjalistyczne. Według osób badanych współpraca z PCPR w Opocznie w 80% układa się bardzo dobrze, a w 20% dobrze.

Na podstawie powyższego jednoznacznie można stwierdzić, iż pomoc i wsparcie oferowane rodzinom zastępczym z terenu naszego powiatu przez PCPR w Opocznie jest adekwatne do ich potrzeb. Pomimo powyższego organizator rodzinnej pieczy zastępczej podejmuje starania w celu realizacji dodatkowego wsparcia dla rodzin zastępczych i wychowanków tych rodzin w ramach projektów unijnych.

VII. ADRESACI PROGRAMU

Adresatami Programu są przede wszystkim rodziny zastępcze oraz wychowankowie rodzinnej pieczy zastępczej na terenie powiatu opoczyńskiego, a także:

- 1) dzieci potrzebujące opieki i wsparcia;
- 2) rodziny zastępcze i osoby prowadzące rodzinne domy dziecka;
- 3) usamodzielniający się wychowankowie rodzin zastępczych i placówek;
- 4) placówki opiekuńczo-wychowawcze;
- 5) kandydaci do pełnienia funkcji rodzin zastępczych oraz rodzinnego domu dziecka;
- 6) rodziny biologiczne dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej;
- 7) rodziny pomocowe sprawujące czasową opiekę nad dzieckiem.

VIII. ANALIZA SWOT

Celem głównym Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Opoczyńskim jest wzmacnianie potencjału pieczy zastępczej poprzez poprawę jakości i dostępności usług systemu pieczy zastępczej w powiecie opoczyńskim. Jako narzędzie do usystematyzowania mocnych i słabych stron funkcjonowania systemu pieczy zastępczej w Powiecie Opoczyńskim zastosowano analizę SWOT.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY

<ul style="list-style-type: none"> - wykwalifikowana kadra systemu pieczy zastępczej, cykliczne szkolenia pracowników; -praca koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej; - kwalifikacja nowych kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych niezawodowych, zawodowych, prowadzenie szkoleń; -funkcjonowanie zawodowych rodzin zastępczych w tym specjalistycznej; -specjalistyczna oferta wsparcia dla rodzinnych form pieczy zastępczej (współpraca z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną, specjaliści Zespołu Interwencji Kryzysowej; - grupy wsparcia dla rodzin zastępczych; - współpraca z sądem, policją, Regionalnym Ośrodkiem Adopcyjnym, ośrodkami pomocy społecznej; - współpraca jednostek działających na rzecz wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej; - funkcjonowanie ośrodków wsparcia dziennego dla dzieci; - zaplecze do prowadzenia szkoleń; - promowanie idei rodzicielstwa zastępczego; - znajomość lokalnych potrzeb w zakresie pomocy rodzinie; - wsparcie psychologiczne i prawne dla mieszkańców powiatu; - możliwość zlecania organizacjom pozarządowym zadań z zakresu polityki społecznej; 	<ul style="list-style-type: none"> - mała świadomość społeczna o potrzebach w zakresie pieczy zastępczej; - zbyt mała liczba funkcjonujących rodzinnych form pieczy zastępczej, zwłaszcza rodzin zastępczych zawodowych; -brak miejsc pracy dla wychowanków opuszczających pieczę zastępczą; -brak mieszkań dla usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej; - niska aktywność społeczna wychowanków; - niska motywacja rodzin biologicznych w celu powrotu dziecka do środowiska naturalnego; - niewystarczający dostęp do specjalistycznej pomocy psychiatrycznej dzieci; - brak pracy z rodzinami biologicznymi w gminach;
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację zadań w zakresie pieczy zastępczej; - rozszerzenie współpracy między instytucjami w szczególności o służbę zdrowia, pracowników sądów oraz oświaty, aktywna współpraca z Ośrodkami Pomocy Społecznej funkcjonującymi na terenie powiatu opoczyńskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> - brak dostępu do wolnych zasobów mieszkaniowych; - brak chętnych kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej; - niewystarczające uregulowania prawne i niezrozumiałe przepisy wykonawcze oraz brak spójności i stabilności ustawowych; - zanikające więzi międzyludzkie; - duża liczba rodzin zagrożonych umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej ; - upadek autorytetów, systemu wartości; - występowanie patologii zachowań młodzieży i zagrożenie demoralizacją; - powrót osób opuszczających pieczę zastępczą do patologicznego środowiska rodzinnego, brak wsparcia w rodzinie i ze strony środowiska; - niewystarczające środki finansowe na pełną realizację założeń Programu.

IX. REALIZATORZY PROGRAMU

1. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opocznie.
2. Starostwo Powiatowe w Opocznie.
3. Placówki Służby Zdrowia.

4. Ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu opoczyńskiego.
5. Organizacje pozarządowe.
6. Ośrodek Adopcyjny w Łodzi z filią w Piotrkowie Trybunalskim.
7. Szkoły i przedszkola.
8. Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Opocznie.
9. Poradnie specjalistyczne.
10. Powiatowy Urząd Pracy w Opocznie.
11. Sąd Rejonowy III Wydział Rodzinny i Nieletnich w Opocznie
12. Samorządy gmin

X. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Finansowanie Programu na lata 2024 – 2026 odbywać się będzie ze środków własnych powiatu, środków zewnętrznych pozyskiwanych w ramach konkursów, projektów oraz państwowych funduszy celowych.

Źródłem finansowania zadań realizowanych przez PCPR w ramach Ustawy są środki finansowe pochodzące z:

- 1) budżetu powiatu opoczyńskiego;
- 2) budżetu państwa zgodnie z art.187 ust. 1 pkt 2 Ustawy;
- 3) budżetu samorządów gminnych, zgodnie z art. 191 ust. 9 i ust. 10 Ustawy (udział % gmin);
- 4) budżetów innych powiatów, zgodnie z art. 191 ust. 4 Ustawy;
- 5) opłat ponoszonych przez rodziców biologicznych za pobyt dziecka w pieczy zastępczej;
- 6) pozyskane w ramach Programów Operacyjnych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego;

Rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo-wychowawcze funkcjonujące na terenie powiatu opoczyńskiego finansowane są głównie z budżetu Powiatu. Powiat opoczyński jako właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dzieci przed skierowaniem do placówki opiekuńczo-wychowawczej lub umieszczeniem w rodzinie zastępczej ponosi wydatki na utrzymanie wychowanków w wysokości średniego miesięcznego kosztu utrzymania w danej placówce oraz w łącznej kwocie świadczeń przysługujących danej rodzinie zastępczej. Analogicznie powiat opoczyński otrzymuje zwrot kosztów utrzymania dzieci pochodzących z innych powiatów, a przebywających w pieczy zastępczej na terenie powiatu opoczyńskiego.

XI. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU

Koordynatorem Programu jest PCPR - Zespół do spraw rodzinnej pieczy zastępczej. Monitorowanie „Powiatowego Programu Rozwoju Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2024 - 2026 w Powiecie Opoczyńskim” odbywać się będzie na podstawie sporządzanej sprawozdawczości z wykonania zadań oraz analizy zbieranych informacji na temat realizacji działań ujętych w Programie. Informacje te będą przekazywane Radzie Powiatu i Zarządowi Powiatu w corocznym sprawozdaniu z działalności PCPR.

Program ma charakter otwarty i będzie polegał ewaluacji w zależności od pojawiających się potrzeb i możliwości finansowych powiatu w zakresie rozwoju pieczy zastępczej.

XII. ZAKOŃCZENIE

Dla rozwoju dziecka niezmiernie ważne jest wychowywanie się w stabilnym środowisku rodzinnym. Rodzina powinna zapewniać wszystkim swoim członkom poczucie bezpieczeństwa i miłości. Zasady przez nią wyznawane mają na celu budowanie poczucia własnej wartości jednostki i naukę prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie. Niestety, często zdarza się, że rodzice w nienależyty sposób wypełniają swoje obowiązki. Wówczas niezbędne jest włączenie się państwa w wychowanie dziecka. Odbywa się to poprzez umieszczenie w rodzinnej lub instytucjonalnej pieczy zastępczej. W powiecie opoczyńskim podobnie jak w innych powiatach, dominują rodziny zastępcze spokrewnione. Odczuwalna jest natomiast niedostateczna liczba rodzin zastępczych zawodowych. Wszelkie podejmowane działania mają na celu przede wszystkim dobro dziecka.